

Pasivirta, Karen ja Pursiainen, Jenna

Opas väkivaltaa kohdanneelle nuorelle

Opinnäytetyö

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

01.10.2023

Tekijä	Pasivirta, Karen ja Pursiainen, Jenna
Otsikko	Opas väkivaltaa kohdanneelle nuorelle
Sivumäärä	37 sivua + 1 liite
Aika	01.10.2023
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Ohjaajat	Lehtori Taina Konttinen Lehtori Maiju Rätty
<p>Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä teimme oppaan väkivaltaa kohdanneille nuorille, ensiavuksi käsittelemään väkivaltakokemuksia sekä tunnistamaan väkivallan muotoja. Opas sisältää myös opasteita eri auttaville tahoille. Päätimme tehdä oppaan, koska halusimme tuoda uuden matalan kynnyksen palvelun itse nuorelle ja huomaisimme, ettei vastaavia oppaita ollut vielä olemassa. Aikaisemmat oppaat olivat suunnattu joko aikuisille tai ammattilaisille tai niissä oli niukemmin sisältöä. Tavoitteenamme oli saada nuorelle työkalu, jolla auttaa itse itseään tilanteessa, joka voi olla uusi ja pelottava, ja josta voi olla vaikea puhua. Kaikilla nuorilla ei myöskään ole aina turvallista aikuista lähipiirissä, jolle puhua, joten opas toimisi ensimmäisenä apuvälineenä, joka rohkaisisi nuorta keskustelemaan tapahtuneesta väkivaltakokemuksesta. Opas toimii myös ennaltaehkäisevänä välineenä esimerkiksi väkivallan muotojen tunnistamista varten.</p> <p>Yhteistyökumppanimme opinnäytetyön toteutuksessa toimi SOS-Lapsikylä. SOS-Lapsikylä on Suomessa, sekä ulkomailla toimiva lastensuojelujärjestö. Sen päätehtävä on auttaa heikossa asemassa olevia perheitä ja lapsia ympäri maailmaa. Halusimme yhteistyökumppanin, kuka olisi yhtä kiinnostunut aiheesta kuin mekin, sekä jakaisi samat arvot kanssamme.</p> <p>Koimme, että nuorille ei ole tarpeeksi välineitä auttamaan heitä itseapuun, sekä monet nuorta koskettavat asiat ovat aikuisten tuesta riippuvaisia. Toivomme, että oppaan avulla mahdollisimman moni nuori saa rohkeutta ottaa asian puheeksi tai hankkiutua itse avun piiriin. Näin nuori saa hallinnan tunteensa takaisin itselleen omasta traumaattisesta tilanteestaan.</p> <p>Opas on noin 10 sivuinen tuotos, joka on toteutettu meidän ideamme, sekä yhteistyökumppanin toiveiden mukaisesti. Opas sisältää tietoa lastenoikeuksista, väkivallanmuodoista kattavasti, mitä voi tehdä väkivaltakokemuksen jälkeen ja mistä saa apua, kun on kohdannut väkivaltaa. Opas on käyty läpi yhdessä yhteistyökumppanin kanssa ja tehty yhteisesti sovitut muutokset, jotta oppaalla saadaan tarjottua apu mahdollisimman monelle. Opas on kohdennettu yhteistyökumppanin pyynnöstä erityisesti 11–15-vuotiaille. Opas voi kuitenkin soveltaa myös laajemmalle kohderyhmälle.</p> <p>Opinnäytetyömme sisältää myös aikaisemmin saatavilla olevaa tietoa väkivallasta, väkivaltatutkimuksista sekä tietoa nuoriin kohdistuvasta väkivallasta. Opinnäytetyössä kerromme myös väkivallan ehkäisystä, väkivallan riskitekijöistä sekä väkivallan vaikutuksista. Käsittelemme myös väkivaltatyötä ammattilaisen näkökulmasta. Opinnäytetyön lopusta löytyy pohdinta opinnäytetyöprosessistamme.</p>	
Avainsanat	Väkivalta, nuoriso, apu, opas

Author	Karen Pasivirta and Jenna Pursiainen
Title	Guide for young people who have experienced violence
Number of Pages	37 pages + 1 appendix
Date	01.10.2023
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Degree Programme in Social Services
Instructors	Senior Lecturer Taina Konttinen Part-time Lecturer Maiju Rätty
<p>In this bachelor's thesis, we produced a practice-based thesis guide for young people who have faced violence. The guide is supposed to be the first form of help to deal with violent experiences and to understand the forms of violence. This guidebook also guides the reader to contact helpful organisations. We decided to produce this guide, because we wanted to give the young people a low-threshold service so they could help themselves. We also noticed that previous guides were specifically made for adults or professionals, or they did not have all the information we considered important. Our main goal was to give young people a tool to help themselves in a situation that is new and frightening and can be a hard topic to talk about. All young people do not have a reliable adult in their lives to talk to, so this guide is supposed to serve as a first aid to encourage young people to speak about their violent experience. The guide also serves as a preventive tool for example to recognise the forms of violence.</p> <p>Our working life partner was SOS Children's Village Finland. It is a child protection organisation based in Finland but working worldwide. Its main goal is to help vulnerable families and children all over the world. We wanted to find a partner that shares the same values as us and is as interested in the subject as we are.</p> <p>We felt that there are not enough tools to help younger people to help themselves and that they often have to rely on adult support. We hope that our guide gives young people courage to speak about their matters or get help. With this guidebook we hope that they are able to get their feeling of self-control back after their traumatic experience.</p> <p>The guide has about 10 pages and consists of our ideas and our partner's requests. It includes information about children's rights, forms of violence, what to do after a traumatic experience and where to get help. We revised the guide with our partner and made the necessary changes so that we can offer help to as many young people as possible. The guide is targeted to 11–15-year-olds at our partners' request but can also be used with a wider audience.</p> <p>Our thesis also includes information about violence, studies about violence and violence against youth. We also wrote about how to prevent violence, what are the risk factors to face it and the impacts of violent behavior. We also covered some information about working with violence from the perspective of social work and reflected upon the working process of our thesis.</p>	
Keywords	violence, youths, help, guidebook

1 Johdanto	1
2 Yhteistyökumppanin esittely	2
3 Tarve	3
3.1 Kohderyhmän tarve oppaalle	4
4 Tavoitteet	5
5 Aikaisempi saatavilla oleva tieto	6
6 Teoriaperusta	9
6.1 ACE-Tutkimus	10
6.2 Traumainformoitu työote	11
6.3 Itsekontrolliteoria	12
6.4 Sosiaalisen oppimisen teoria	12
6.5 Puheeksi otto	13
6.6 Lapsen ja nuoren suojelu	14
7 Väkivalta	14
7.1 Aggressio	16
7.2 Mistä väkivalta johtuu	17
7.3 Väkivallan riskitekijät	18
7.4 Väkivallan vaikutus	20
7.5 Nuorten kokema väkivalta	21
8 Väkivallan torjunta	23
9 Oppaan prosessi	23
9.1 Oppaan prosessikuvaus	24
9.2 Muutokset	26
9.3 Auttavat tahot oppaassa	26
9.4 Tulevaisuus	29
9.5 Yhteistyökumppanin palaute	30
Pohdinta	30
Kiitokset	32
Lähteet	33

Liitteet

Liite 1. Opas väkivaltaa kohdanneelle nuorelle

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tuotoksena olemme tehneet oppaan väkivaltaa kohdanneelle nuorelle. Opas on tuotettu yhteistyössä SOS-Lapsikylän kanssa. Esittelemme opinnäytetyössämme yhteistyökumppanimme sekä perustelemme oppaamme tarpeen. Kerromme omat tavoitteemme opinnäytetyössä ja tuomme esiin aikaisempaa saatavilla olevaa tietoa aiheestamme. Käsittelemme työssä myös väkivalta teeman aiheellista teoretietoa. Avaamme väkivaltaa käsitteenä ja kerromme sen riskitekijöistä sekä vaikutuksista. Kerromme opinnäytetyössämme myös väkivallan torjunnasta. Opinnäytetyön loppupuolella avaamme oppaan prosessia ja työn lopuksi pohdimme vielä työn kokonaisuutta.

Nuorten väkivaltaisuus sekä väkivallan kokemukset ovat olleet huimaa vauhtia kasvussa viimeisien vuosien aikana. WHO eli World Health Organization on arvioinut, että 1 miljardia lasta (2–17-vuotiasta) on kokenut jotakin väkivallan muotoa viimeisen vuoden aikana. (WHO, 2022). Väkivalta kokemus ja siitä puhuminen voi olla vaikeaa ja ahdistavaa. Siitä syystä haluamme tuoda oppaamme avulla matalan kynnyksen avun nuorille.

Opinnäytetyömme teoreettisena viitekehystenä toimii ACE-tutkimus, traumainformoitu työote, Gottfredsonin ja Hirschin (1990) itsekontrolliteoria, Albert Banduran (1977) sosiaalisen oppimisen teoria, puheeksi oton tärkeys, sekä lapsen ja nuoren suojeleminen. Itse opinnäytetyön tuotos, eli opas on toteutettu käyttäen yhteistyökumppanimme SOS-Lapsikylän materiaaleja sekä muita yhteistyökumppanin kanssa sovittuja materiaaleja eri sosiaali- ja terveysalan tahoilta. Opas sisältää tietoa väkivallan eri muodoista, apua väkivallan tunnistamiseen, tietoa mistä väkivaltakokemuksen jälkeen voi saada apua, sekä mihin tahoihin voi olla yhteydessä.

Tähän mennessä tutkimukset ja tietopakettit, kuten oppaat on suunniteltu pääsääntöisesti lasten sekä nuorten vanhemmille ja läheisille, tai ammattilaisille, jotka työskentelevät lasten ja nuorten parissa. Tästä syystä me haluamme turvata nuoren kasvua ja kehitystä tuomalla nuorelle itselleen matalan kynnyksen palvelua oppaan avulla.

Tarkoituksenamme ei ole varsinaisesti löytää uutta tietoa aiheesta vaan, ennemminkin koota kaikki oleellinen tieto selkeästi yhteen paikkaan, josta nuori saisi ensisijaisesti autettua itse itseään luomamme oppaan avulla. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on

mahdollistaa mahdollisimman monelle nuorelle se apu mitä he tarvitsevat ja tehdä se mahdollisimman matalan kynnyksen kautta.

Sisältövaroitusta: Tämä opinnäytetyö käsittelee väkivaltaa ja sen muotoja sekä väkivallan seurauksia ja riskejä laajasti. Tämä voi aiheuttaa lukijassa ahdistusta tai muita negatiivisia tuntemuksia.

2 Yhteistyökumppanin esittely

Yhteistyökumppania etsiessämme, meille oli tärkeää löytää sellainen kumppani, joka jakaisi yhtäläisen kiinnostuksen kanssamme aiheitamme kohtaan ja kokisi myös itse oppaan heille hyödylliseksi työkaluksi. Lähdimme tutkimaan erilaisia järjestöjä sekä organisaatioita, jotka tuottavat lapsille ja nuorille suunnattuja palveluita sekä lastensuojelun palveluita. Tutkimme useita eri tahoja ja olimme myös yhteydessä useampaan, mutta lopulta yhteistyökumppaniksemme valikoitui SOS-Lapsikylä. SOS-Lapsikylä vaikutti heti olevan hyvä yhteistyökumppani, sillä koimme heidän jakavan saman näkemyksen kanssamme siitä, että nuoret tarvitsevat entistä enemmän saavutettavampaa apua väkivaltakokemuksiinsa.

”Lupauksemme lapsille on taata heille hyvä ja laadukas huolenpito.” -SOS-Lapsikylä

SOS-Lapsikylä on sekä valtakunnallinen, että kansainvälinen järjestö, jonka päätehtävänä on auttaa kaikista heikoimmassa asemassa olevia lapsia ja nuoria, sekä Suomessa, että muualla maailmalla. He tuottavat laadukkaita lastensuojelun palveluita, perhepalveluita sekä ehkäiseviä palveluita. SOS-Lapsikylän toimintamalleihin kuuluu muun muassa lasten, nuorten ja perheiden tukeminen sekä vahvistaminen, palveluiden jatkuva kehittäminen vastaamaan kaikkia yksilöllisiä tarpeita, sekä vaikuttamis- ja yhteistyö lasten hyvän elämän ja oikeuksien puolesta (SOS-Lapsikylä 2023 A.).

Tavatessamme SOS-Lapsikylän edustajan Elina Stenvallin ja tutustuessamme tarkemmin järjestöön, tulimme siihen lopputulokseen, että SOS-Lapsikylä on meille juuri sopiva yhteistyökumppani.

Opas on rakennettu kunnioittaen SOS-Lapsikylän näkemystä oppaan sisällöstä ja sen ulkoasusta. Oppaan sisältö on pääsääntöisesti meidän suunnittelemaamme, mutta olemme käyneet oppaan prosessin aikana jatkuvaa vuoropuhelua SOS-Lapsikylän

kanssa, jotta pääsimme yhteisymmärryksessä toivottuun lopputulokseen. SOS-Lapsikylä esitti toiveensa kohderyhmästä, eli 11–15-vuotiaista nuorista, sekä ohjeisti erityisesti oppaan ulkoasussa, jotta se on heidän organisaationsa mukainen.

3 Tarve

Tutkiessamme erilaisia aikaisempia tutkimuksia sekä oppaita, huomasimme, ettei kattavia väkivaltaa kohdanneille nuorille suunnattuja oppaita tai muita vastaavia tietolähteitä ole suunnattu usein itse nuorille, vaan esimerkiksi heidän vanhemmilleen tai huoltajilleen. Vanhempien tai huoltajien lisäksi oppaita on tehty myös ammattilaisille. Ongelmana kuitenkin esiintyy se, ettei kaikilla lapsilla tai nuorilla ole vanhempaa, huoltajaa tai ylipäätään turvallista aikuista heidän elämässään, kehen tukeutua kriisitilanteessa. Usein nuori ei myöskään tiedä, missä ammattilaiset ovat tai miten heidät voi tavoittaa. Sen vuoksi päätavoittemme onkin luoda opas, johon on koottu kattavasti meidän mielestämme oleellinen tieto yhteen paikkaan, jonka avulla nuori pystyy itse auttamaan itseään tarvittaessa. Tärkeää on myös se, että nuori saa vähintään tärkeää omaan tilanteeseensa liittyvää tietoa jostakin luotettavasta lähteestä, jotta hänen ei tarvitsisi selvittää tilanteessa yksin. Nuorelle voi myös olla hyvin hankalaa puhua hänen traumaattisesta kokemuksestaan. Opas voi toimia ensiaskeleena väkivalta kokemuksen puheeksi ottamiseen.

Nuoriin kohdistuvasta väkivallasta ja väkivaltatilanteen menettelytavoista löytyy jo runsaasti tietoa muun muassa Poliisin, Rikosseuraamuslaitoksen, Mieli Ry:n ja Nollalinjan verkkosivuilta. Näiden verkkosivujen haaste nuorille on se, että sivuja täytyisi lukea useampia tai kääntyä heti ammattilaisen puoleen, jotta väkivaltaa kokenut henkilö saisi kaiken tarvitsemansa tiedon juuri hänen yksilölliseen tilanteeseensa. Esimerkiksi Poliisin (Poliisi 2023) sivuilla esitetään väkivaltaa kokenut rikoksen uhrina ja kerrotaan, miten Poliisin kanssa tällaisessa tilanteessa menetellään, kun taas esimerkiksi Mieli Ry:n sivuilla (Mieli Ry 2022) puhutaan siitä, mitä tunteita ja tuntemuksia väkivalta voi aiheuttaa. Oppaan tarkoituksena olisi koota näitä tietoja yhteen selkeään paikkaan.

Etsiessämme aikaisempaa saatavilla olevaa tietoa, huomasimme myös sen, että Suomessa tietoa sekä palveluita väkivaltakokemuksiin liittyen, löytyy hyvin vaihtelevasti paikkakunnasta tai kaupungista riippuen. Vaikka kuka tahansa pystyy hakemaan tietoa internetistä ja lukea sitä, vaikka toiselta puolelta maailmaa, ei se takaa sitä, että henkilö pääsee esimerkiksi käyttämään palveluita, joita hän tarvitsee. Haluamme oppaamme

olevan sellainen tuote, joka saavuttaisi koko Suomen nuorta väestöä mahdollisimman laajasti kaupungista tai paikkakunnasta riippumatta.

Aikaisemmin saatavilla olevasta tiedosta huomasimme myös sen, että monet nuoria koskevat väkivaltaa käsittelevät oppaat tai tietolähteet tuovat esille eniten lähisuhdeväkivaltaa sekä seksuaalista väkivaltaa. Nämä väkivallan muodot ovat todennäköisesti yleisimpiä tai puhutuimpia väkivallan muotoja, joita nuori kokee. Meidän oppaamme tarkoituksena on kuitenkin tuoda nuoren tietoisuuteen useampia väkivallan muotoja, jotta nuori oppii ja ymmärtää väkivallan moniulotteisuuden. Jokainen ihminen voi kokea useita eri väkivallan muotoja iästään riippumatta.

3.1 Kohderyhmän tarve oppaalle

Valitsimme kohderyhmäksemme 11–15-vuotiaat nuoret yhteistyökumppanimme toiveesta. Koimme että 11–15-vuotiaat ovat sellaisessa iässä, jossa väkivallan riski on suuri, sillä tässä ikähaarukassa tapahtuu elämänkaaren nopein ja samalla suurin kehitys (MLL 2023 C.)

Murrosiässä nuori käy läpi useita uusia haastavia tilanteita ja samalla hänen persoonallisuutensa ja tunteidot muuttuvat ja kehittyvät. Siihen miten nuori kokee ja käy läpi omaa nuoruuttaan, vaikuttaa nuoren yksilöllinen temperamentti, omat elämäkokemukset sekä perhe- ja lähisuhteiden dynamiikka. Nuoruudessa nuorelle vahvistuu myös ymmärrys siitä, että hän on yksilö. Tällöin nuori alkaa myös usein vähitellen irtautumaan vanhemmistaan. Turvallisessa kasvuympäristössä nuori saa kehittyä omaksi persoonakseen, jolla on omat asenteet, mielipiteet sekä mieltymykset. Nuoren kasvuprosessiin kuuluu uudenlainen itsenäistyminen, joka on usein haastavaa sekä nuorelle, että hänen vanhemmilleen (MLL 2023 C.). Tässä iässä onkin erityisen tärkeää, että nuorella on enemmän hyviä ja suojaavia tekijöitä elämässään, kuin haittaavia tai vahingollisia.

Väkivaltainen kokemus aiheuttaa aina seurauksia väkivallan kohteeksi joutuneelle henkilölle. Erityisesti nuorille väkivallan näkeminen on yhtä haitallista, kuin väkivallan kokeminen. Seurauksiin vaikuttaa kuitenkin väkivallan laatu ja määrä sekä nuoren riskitekijät sekä suojaavat tekijät hänen kasvuympäristössään (Aronen 2017.). Oppaalla halusimme tuoda nuorille vähintäänkin yhden suojaavan tekijän heidän kasvuympäristöönsä. Koemme, että tarve tälle oppaalle löytyy sekä aikaisemman tiedon perusteella, että kohderyhmän tarpeen perusteella. Samankaltaisia oppaita on jo olemassa, mutta

koemme tämän oppaan tuovan uudenlaista apua lisäämään nuoren turvallisuutta, joka keskittyy nimenomaan nuoren tarpeeseen.

Nuorille sopivalla kielellä voi olla vaikeaa kirjoittaa, kun kyseessä on vakava, sekä mahdollisesti ahdistava asia. Me haluamme kuitenkin tiedottaa nuorta mahdollisimman selkeästi. Nuorelle ikätasoisella kielellä kirjoittaminen on erityisen tärkeää, jotta avun saanti voidaan mahdollistaa kaikille nuorille, jotka pystyvät lukemaan. Monesti nuorten sanasto ja ajatusmaailma voivat poiketa huomattavasti siitä, miten aikuiset jonkun asian selittävät tai ymmärtävät. Nuorena ei välttämättä osaa pyytää apua tai nuori ei välttämättä halua sitä. Kokemus voi tuntua ahdistavalta, nöyryyttävältä tai alistavalta. On elintärkeää tavoittaa nekin nuoret, jotka eivät välttämättä halua puhua tapahtuneesta, ehkäistäksemme tulevaisuuden mahdolliset traumaperäiset ahdistukset, paniikkikohtaukset tai masennuksen. Kaikkia kielteisiä vaikutuksia emme pysty välttämään, mutta oikea aikainen helposti saatava apu voi vaikuttaa myönteisesti nuoren elämän kulkuun.

4 Tavoitteet

Tavoitteenamme on luoda toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tuote on opas väkivaltaa kohdanneelle nuorelle. Oppaan kohderyhmänä ovat nuoret, jotka ovat kohdanneet väkivaltaa tai ovat riskissä kohdata väkivaltaa. Oppaan tulisi informoida nuorta siitä, mikä kaikki on väkivaltaa, ja miten erilaisten väkivaltakokemusten kohdalla voi ja tulisi toimia. Oppaan tarkoituksena on, että nuoret saisivat heille itselleen ymmärrettävät ohjeet, miten toimia, kun on ollut väkivallan kohteena. Opas on myös kattava tietopaketti nuorelle, jonka lähipiirissä tapahtuu väkivaltaa tai nuorelle, joka on todistanut väkivaltaa.

Oppaan taustalla on myös idea tuotteen helppoudesta. Opas on matalan kynnyksen palvelu, joka on suunnattu suoraan nuorelle, eikä esimerkiksi nuoren vanhemmille tai ammattilaisille. Nuorelle väkivallan kokemus, oli se sitten esimerkiksi seksuaalinen, henkinen, taloudellinen tai fyysinen on aina todella raskas. Kaikki nuoret käsittelevät asiaa eri tavalla, samoin kuin aikuisetkin. Tästä syystä oppaan helppous, moninaisuus ja ymmärrettävyys ovat erittäin tärkeitä varmistaa nuorelle helposti lähestyttävällä kielellä. Yhteistyökumppanimme voi myös tarpeen mukaan kääntää opasta eri kielille tulevaisuudessa.

Toivomme, että yhteistyökumppanimme avulla opas saataisiin julkaistua heidän verkkosivuilleen, sekä mahdollisesti tulostettavana versiona tahoille, jotka saavuttavat nuoria. Tavoittelemme myös oppaan laajentumista, kuten saatavuutta eri kielille ja mahdollisesti myös kuunneltavaa versiota oppaasta. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi, tarvitsemme sellaisen yhteistyökumppanin, jolla on halua ja tahtoa tavoittaa mahdollisimman moni nuori ja tarjota se matalan kynnyksen apu, mitä me tällä oppaalla haluamme tavoittaa.

Nuorten kanssa tehtävässä väkivaltatyössä päätavoitteina ovat nuoren voimaantuminen, ilon löytäminen sekä huolettomuus ja turvallisuus ikätasoisessa elämässä. Väki-valta työssä tavoitellaan siis takaamaan nuorelle turvallinen arki (Ensi- ja turvakotien liitto 2023.). Tämä on myös meidän tavoitteemme oppaamme suhteen.

5 Aikaisempi saatavilla oleva tieto

Tutkiessamme jo olemassa olevaa tietoa siitä, mistä ja miten väkivaltaa kokeneet nuoret saavat apua ja tietoa tilanteeseensa huomasimme, että vain muutamasta lähteestä löytyi huomattavan paljon tietoa väkivallasta ja sen muodoista samasta lähteestä. Aikaisempi tieto oli myös kohdennettu ensisijaisesti aikuisille sekä ammattilaisille ja tiedon saanti vaatisi nuorelta suhteellisen hyviä tiedonhakutaitoja löytääkseen tarvitsemansa avun näistä tietolähteistä, joita tähän mennessä on tarjolla. Tieto on esitetty yleensä kyseisen organisaation näkökulmasta ja on myös osittain paikkakunta sidonnaista. Tällä tarkoitamme sitä, että esimerkiksi osa Suomen kaupunkien sivustoista tarjoaa kattavaa tukea väkivalta tilanteessa, mutta kaupungin tarjoamat palvelut sijoittuvat loogisesti vain kyseiseen kaupunkiin. Haluamme tästä syystä koota oppaaseen eri tahojen palveluita, jotka ulottuvat eri puolille Suomea, eivätkä keskity esimerkiksi vain pääkaupunkiseudulla asuville. Seuraavaksi esittelemme esimerkkejä löytämistämme lähteistä.

Tutkiessamme pääkaupunkiseudulla esiintyviä tahoja huomasimme muun muassa Helsingin kaupungin sivuilla (Helsinki 2021) olevan perheen tuen palstan, jossa avataan kattavasti väkivallan muotoja, sekä miten väkivaltakokemus vaikuttaa lapseen tai nuoreen ja hänen kasvuunsa sekä kehitykseensä (Helsinki 2021). Vaikka sivustolla on kattavasti tietoa, herää kysymys, etsiikö muualta Suomesta oleva nuori tietoa esimerkiksi Helsingin kaupungin sivuilta. Tutkiessamme muiden kaupunkien ja kuntien sivustoja, tietoa ja tukea väkivaltatilanteisiin oli erittäin vaihtelevasti.

Toinen sivusto, joka tarjoaa kattavasti tietoa ja apua väkivallan uhreille on Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL 2023 A). Sivusto kertoo, että erityisesti Turvaverkko Helsinki on suunnattu lasten ja nuorten apuun ja tarjoaa lapsille ja nuorille suunnattuja palveluita, vanhempien ja aikuisten lisäksi. Turvaverkossa kerrotaan, että lapsia ja nuoria autetaan heidän ikätasoisilla väkivaltatyön menetelmillä, joita ovat muun muassa tunnetaitojen, selviytymiskeinojen ja vahvuuksien tukeminen. Heidän reunaehdonansa esiintyy kuitenkin vanhempien suostumus lapsen kanssa työskentelyyn (MLL 2023 A.). Koemme itse, että haluamme tehdä palvelun, jota nuori voi käyttää ilman kenenkään suostumusta.

Löysimme internet sivustojen lisäksi jonkin verran tutkimusta lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta väkivallasta. Esimerkiksi Maria Merta (Merta 2017) on ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyössään tutkinut nuorten kokemaa seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa. Opinnäytetyön lopputulemassa Merta ehdottaa, että nuorille on annettava laajempaa seksuaalikasvatusta, joka sisältäisi myös turvataitokasvatuksen (Merta 2017.). Myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL 2018) on julkaissut vuonna 2018 kouluterveyskyselyn tuloksia vuodelta 2017, jossa on tutkittu lasten ja nuorten kokemaa seksuaalista häirintää ja väkivaltaa. Kyselytutkimuksesta käy muun muassa ilmi, että 8. ja 9. luokkaa käyvistä nuorista noin joka viides on kokenut seksuaalista häirintää kuluneen vuoden aikana (THL 2018.).

Seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta löytyy runsaasti jo olemassa olevaa, sekä tutkittua tietoa. Meidän tavoitteemme oppaan suhteen on kuitenkin käsitellä useampaa väkivallan muotoa lapselle ja nuorelle ymmärrettävällä tavalla, seksuaalisen häirinnän ja väkivallan lisäksi. Tietoa etsiessämme huomasimme myös, että lapsille ja nuorille suunnatussa tiedossa väkivallasta, kerrotaan ylipäätään suhteellisen kapeasti väkivallan muodoista. Tällä tarkoitamme sitä, että väkivallan muotoina usein tuodaan esiin vain seksuaalinen, henkinen, tai fyysinen väkivalta.

Oppaan muodossa aiheesta löytyy aikaisempaa tietoa, kuten *Lapsi rikoksen uhrina – opas* (Oikeus 2017). Tämä opas, kuten monet muutkin tietolähteet, on suunnattu lasten ja nuorten vanhemmille tai ammattilaisille. *Lapsi rikoksen uhrina* -opas on mielestämme selkeä, suoraviivainen ja ymmärrettävä, mutta ikätasoisesti suunnattu juuri aikuiselle. Meidän tavoitteenamme on kehitellä opas suoraan lapselle tai nuorelle, jotta hän kykenee toimimaan myös ilman huoltajaansa tai muuta aikuista. Haluamme tuottaa matalan kynnyksen palvelun ensisijaiseen käyttöön nuorelle, joka kokee muun muassa hämmennystä, pelkoa ja ahdistusta väkivaltakokemuksensa jälkeen.

Rikoksentorjuntaneuvosto on tutkinut millaisia väkivallan muotoja lapsiin ja nuoriin kohdistuu. Internetsivusto esittää, että nuoret kokevat muun muassa koulukiusaamista, seksuaalista häirintää ja väkivaltaa, seurusteluväkivaltaa ja kuritusväkivaltaa. Rikoksentorjuntaneuvoston mukaan lapset ja nuoret kokevat eniten toisiinsa kohdistamaa väkivaltaa, mutta osa joutuu todistamaan väkivaltaa myös kotona. Tutkimusten mukaan kuritusväkivalta taas on vähentynyt ja asenteet sitä kohtaan muuttuneet kielteisemmiksi. Neuvoston tietolähteinä toimii muun muassa nuorisoriikollisuus- ja kouluterveyskyselyt sekä uhritutkimukset ja lapsiuhritutkimukset (Rikoksentorjunta.fi 2023.).

Rikoksentorjuntaneuvosto tuo ilmi sivuillaan sen, että lapset ja nuoret kokevat eniten fyysistä väkivaltaa ikätovereidensa toimesta. Yleistä ikätovereiden välistä väkivaltaa on myös henkinen väkivalta ja kiusaaminen. Nuoret kokevat henkistä väkivaltaa ja kiusaamista myös erityisesti internetissä ja sosiaalisessa mediassa (Rikoksentorjunta.fi 2023.). Rikoksentorjuntaneuvosto ilmoittaa myös sivuillaan, että valtaosa lasten ja nuorten kokemasta väkivallasta jää viranomaisilta piiloon. Väkivaltakokemuksista kerrotaan lähtökohtaisesti ystäville ja perheenjäsenille. Moni lapsi ja nuori kokee myös väkivaltakokemuksen kertomisen olevan hyödytöntä tai kokemuksen olleen niin lievä, ettei siitä kannattaisi kertoa (Rikoksentorjunta.fi 2023.).

Sivuston tuoma tieto siitä, että nuorten väkivaltakokemukset jäävät usein viranomaisilta piiloon, huolestuttaa myös meitä. Jos opas tulee toimimaan siten, kun toivomme, että se auttaisi nuorta myös ottamaan väkivaltakokemuksensa puheeksi, voisi opas vaikuttaa tähän ongelmaan myönteisesti.

Poliisiammattikorkeakoulu on tehnyt tutkimusta lapsiuhritutkimusten pohjalta vuonna 2013. Tieto on jo noin kymmenen vuotta vanhaa, mutta oli tuorein Poliisiammattikorkeakoulun julkaisema raportti lasten ja nuorten väkivaltakokemuksista, jonka löysimme tutkiessamme aikaisempaa tietoa nuoriin kohdistuvasta väkivallasta. Tutkimuksessa tutkittavat ovat olleet 12- ja 15-vuotiaita lapsia ja nuoria Manner-Suomesta sekä Ahvenanmaalta (Poliisi AMK 2013).

Tutkimuksessa lapsilta ja nuorilta oli kysytty muun muassa, oliko heillä kokemuksia väkivallasta rikoksena, väkivallasta ikätovereiden välillä, vanhempien kohdistamasta väkivallasta lapsiin, väkivallasta, joka kohdistuu perheenjäseniin kotona, seksuaalisesta hyväksikäytöstä sekä internetin välityksellä tapahtuvasta häirinnästä ja kiusaamisesta (Poliisi AMK 2013.).

Tässä muutamia nostoja tutkimustuloksista. Tutkimukset osoittivat, että väkivallan muodot olivat vähentyneet 2000-luvun aikana ja muutos näkyi kaikissa tutkituissa ikäryhmissä ja molemmilla sukupuolilla, kun on tarkasteltu tyttöjä ja poikia. Lapsiin kohdistuva henkinen väkivalta heidän vanhempiensa toimesta oli myös vähentynyt, mutta oli edelleen suhteellisen yleistä. Osa lapsista ja nuorista jättää kertomatta omasta väkivaltakokemuksestaan siitä syystä, että tämä henkilö, jolle lapsen tai nuoren tulisi pystyä kertomaan kokemuksestaan, on väkivallan tekijä. Tutkimustulokset korostavat erityisesti luotettavien ammattilaistahojen saavutettavuuden merkityksellissyyttä (Poliisi AMK 2013.).

Poliisiammattikorkeakoulun tutkimus antoi kattavaa tietoa meille opinnäytetyötämme varten, mutta uskomme, ettei kovin moni nuori etsisi käsiinsä tällaista tietoa väkivaltakokemuksensa jälkeen. Tutkimuksen tulokset eivät myöskään ole suoranaisesti apu- tai tukimuoto auttamaan väkivallan kokijaa.

Monet tutkimukset tai oppaat kattavat vain osan siitä tiedosta, mitä me haluamme tuoda nuorille. Aiemmissa olemassa olevissa tietolähteissä käydään esimerkiksi väkivallan muotoja yllättävän niukasti, eikä muotoja avata sen enempää. Meidän tarkoituksenamme on saada oppaaseen mahdollisimman paljon tietoa nuorelle eri väkivallan muodoista. Tällä tavalla nuori oppii tunnistamaan väkivallan muotoja omassa elämässä ja on myös hyvä mahdollisuus, että opas ehkäisee väkivalta kokemuksia.

Monesti nuorille helpoin tapa saada ensiapua voivat olla verkosta löytyvät erilaiset tuki-chat palvelut, joissa voi asioida nimettömänä, kuten Nollalinja tai Apuu-chat. Verkossa puhuminen voi kuitenkin tuntua vaikealle, jos ei ole varma chatin luotettavuudesta tai työtehtävästä. Tätä varten myös ohjeistukset verkossa toimivista tukipalveluista on tärkeää mainita oppaassa.

6 Teoriaperusta

Tämän opinnäytetyön teoriaperusta on koonti tutkimuksesta, teorioista, traumainformoidusta työtöteesta sekä lapsen suojelusta. Teoriaperustamme opinnäytetyössä perustuu meidän molempien näkemyksemme tärkeistä teemoista oppaamme kannalta. Opinnäytetyömme päätehtävä on pohtia väkivaltaa useasta näkökulmasta ja tuoda niitä näkyväksi oppaan muodossa. Teoriapohjamme perustuu myös tähän päätehtävään. Jokaisessa teoriaperustan kappaleessa tuodaan esiin eri näkökulmia väkivalta teeman tiimoilta.

6.1 ACE-Tutkimus

ACE eli Adverse Childhood Experiences tarkoittaa haitallisia lapsuusajan kokemuksia. ACE-tiedolla tarkoitetaan ymmärrystä siitä, miten lapsuusajan toksinen stressi voi vaikuttaa negatiivisesti lapseen koko hänen elinkaarensa ajan. Toksinen stressi muun muassa altistaa ihmisen somaattisille sekä psyykkisille sairauksille, lisää syrjäytymisen riskiä, ja kietoo stressin ihmisen jokaiseen elämän osa-alueeseen, kuten toimintatapoihin, elintapoihin ja ihmissuhteisiin (Hipp & Linner Matikka 2023.).

ACE-tutkimus tutkii haitallisten lapsuudenajan kokemusten vaikutuksia sekä etsii toimivia ehkäisykeinoja. Monien ihmisten lapsuudesta tai nuoruudesta löytyy haitallisia kokemuksia, kuten väkivaltaa, laiminlyöntiä tai haasteellisia sekä ongelmallisia perheen sisäisiä asioita, kuten mielenterveydellisiä haasteita, päihteidenkäyttöä tai sairauksia. Näillä kokemuksilla on tutkittu olevan pitkäkestoisia ja monimutkaisia vaikutuksia ihmiseen vielä aikuisiälläkin. Kokemusten seuraukset voivat vaikuttaa muun muassa fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin sekä terveyteen (ACElife 2023.).

ACE-tutkimus perustuu pitkälti kyselytutkimuksiin, sekä Suomessa viranomaisrekistereistä koottuun laajaan rekisteriaineistoon. Aineiston perusteella voidaan tutkia moniulotteisesti haitallisia kokemuksia, kuten vanhempien mielenterveysongelmia ja päihteiden käyttöä tai lapsen kokemaa väkivaltaa. Tutkimus tutkii erityisesti lapsuusajan haitallisten kokemusten erityispiirteitä sekä vaikutuksia myöhäisempään elämään (ACElife 2023.).

Tiia Hipp ja Johanna Linner Matikka käsittelevät kirjassaan *Traumainformoitu työote* myös ACE-tutkimusta ja sen tuloksia. ACE-tutkimusten tuloksista käy ilmi, että lapsuusajan haitallisista kokemuksista aiheutuvat vahingolliset tekijät, kuten myrkyllinen stressi vaarantaa lapsen fyysisen kehityksen pysyvästi. Myrkylliselle stressille altistuminen voi vaikuttaa lapsen tai nuoren terveyteen ja hyvinvointiin läpi koko hänen elämänsä. Myrkyllistä stressiä aiheutuu muun muassa koetusta väkivallasta. Lapsuusajan haitallisen kokemuksen kokijalle on tyypillistä reagoida taistele-, pakene-, jähmety- ja lamaannu reaktioilla tavallisiltakin tuntuissa tilanteissa. Tämän asian ymmärrys ammattilaisen näkökulmasta on tärkeää, jotta traumareaktioita osataan tunnistaa ja niihin pystytään reagoimaan (Hipp & Linner Matikka 2023.).

ACE-tietoisuus eli ymmärrys siitä, miten lapsuuden haitalliset kokemukset vaikuttavat, lisäävät tietoisuutta lapsen tilanteesta. Ammattilaisten ei kuitenkaan tulisi keskittyä itse haitalliseen kokemukseen tai menneisyyteen, vaan huomioida se, miten se vaikuttaa

nykyhetkeen. Sosiaalityön näkökulmasta on erityisen tärkeää keskittyä nykyhetkeen ja nykyhetkessä oleviin sosiaalsiin suhteisiin ja voimavaroihin. Lisäksi sosiaalityössä on tarkoituksena vahvistaa tulevaisuuden ja toiveikkuuden näkymää asiakkaan kohdalla (Hipp & Linner Matikka 2023.).

ACE-tutkimusten tulokset osoittavat, että esimerkiksi lapsuudessa tai nuoruudessa koettu väkivalta vaikuttaa todennäköisesti ihmiseen moniulotteisesti vielä aikuisiälläkin. Tästä syystä oikea aikainen ehkäisevä- tai korjaavatyö on todella tärkeää lapsen tai nuoren terveyden sekä hyvinvoinnin kannalta (Hipp & Linner Matikka 2023.).

6.2 Traumainformoitu työote

Traumainformoidulla työotteella tarkoitetaan työmuotoa, joka huomioi yksilön traumat monialaisesti. Monialaisuudella pyritään hahmottamaan asiakkaan mielen hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. Työote auttaa ammattilaista näkemään asiakkaan mielenterveyden haasteiden taustalle ja kohtaamaan asiakkaan ihmisenä. Traumainformoidussa työotteessa ammattilainen pystyy myös ymmärtämään trauman ja traumatisoitumisen laajemmassa mittakaavassa yhteiskunnallisella tasolla, eikä vain yksilöä koskettavana asiana (Maanmieli & Sarvela 2022, 24–30.).

Yhteisöllisellä interventiolla voi olla merkityksellinen vaikutus ihmisen traumatisoivasta kokemuksesta toipumiseen, sillä ihminen, mahdollinen traumatisoiva kokemus ja hänen ympäristönsä toimivat kaikki vuorovaikutuksessa keskenään. Kliinisillä käytännöillä, kuten traumaterapialla tai kasvatuksen sekä yhteisöllisyyden menetelmillä, kuten sosiaalityöllä voidaan vaikuttaa siihen, miten ihminen toipuu traumastaan ja pystyy sopeutumaan uuteen elämänvaiheeseen (Hipp & Linner Matikka 2023.).

Hipp (2023) muistuttaa kirjassaan *Traumainformoitu työote* siitä kuinka traumaattinen kokemus ei automaattisesti johda traumatisoitumiseen. Selviytyminen traumasta voi kumminkin olla joskus liian hankalaa tai kuormittavaa, jolloin on hyvä saada ammattilaisen apua trauman käsittelyyn (Hipp & Linner Matikka 2023.).

Kohl ja Seifert (2011:55) muistuttavat myös sitä, että jokaisella on erilaisia traumakokemuksia ja jokaisella niistä on eri vaikutukset nuoren elämässä. Traumamat voivat aiheuttaa nuorelle vaikeuksia ihmissuhteissa ja tunteiden näyttämässä. Esimerkiksi tunteiden näyttämisen vaikeus, vihanhallintaongelmat tai pelkotilat, sekä häpeä ovat isossa osassa traumaa ja sen jälkeisiä kokemuksia. Lapset ja nuoret ketkä altistuvat useasti

traumaattisille kokemuksille ovat isommassa riskissä dissosiaatiohäiriöille, aggressiivisuudelle, impulssikontrollin vaikeuksille, sekä riskissä luoda kielteistä minäkuvaa. (Kohl & Seifert, 2011: 55).

Traumainformoitua työtettä tarvitaan siksi, että voidaan ymmärtää ihmisen mielen hyvinvointia kokonaisuutena. Traumainformoidussa työtöteessä huomioidaan asiakkaan traumat ja nähdään asiakkaan traumaattinen historia suhteutettuna nykyhetken haasteisiin. Traumainformoidun työtöteen tarkoituksena on luoda asiakkaalle turvallinen tila, jossa asiakas voi kokea voimaantumisen, ymmärtää valinnanmahdollisuuden, sekä kykenee luomaan terveellisiä ihmissuhteita.

6.3 Itsekontrolliteoria

Gottfredsonin ja Hirschin (1990) itsekontrolliteorian mukaan itsekontrolli nähdään persoonallisuuden vakaana piirteenä. Heikolla itsekontrollilla voidaan selittää toisten ihmisten isompaa alttiutta rikollisuuteen. Heikon itsekontrollin tyypillisinä piirteinä esiintyy impulsiivisuus, riskinotto ja seurauksista välittämätön toiminta. (Haikkonen, ym. 2011.)

Itsekontrolli opitaan jo usein varhaislapsuudessa. Gottfredsonin ja Hirschin mukaan lapsuudessa opittu itsekontrolli lieventää riskiä toimia rikollisuuden parissa vanhempana. Tällä tarkoitetaan sitä, että itsekontrollin oppiminen lapsuudessa vaikuttaa siihen, onko alttiimpi tekemään rikoksia. Itsekontrolliteorian mukaan yleinen syy rikollisuudelle on, se että itsekontrollin vaikutus on itsessään niin voimakas, että se vaikuttaa väkivallan tekemisen riskiin. Teorian mukaan erot itsehillinnässä vaikuttavat muihinkin tekijöihin, kuten ongelmakäyttäytymiseen koulussa tai muissa ympäristöissä (Gottfredson, 2017.).

6.4 Sosiaalisen oppimisen teoria

Kohl & Seifert (2011: 48) siteeraavat kirjassaan psykologi Albert Banduran (1977) teoriaa siitä, että väkivalta on opittua, niin lapsuudesta kuin elämän varrelta tulleista vaikuttavista tekijöistä. Vaikuttavia tekijöitä voi olla oma altistuminen väkivallalle, tai jos on altistunut seuraamaan omassa ympäristössä tapahtuvaa väkivaltaa. Esimerkiksi ystäväpiirit ovat vaikuttavia tekijöitä nuoren oppimaan käytökseen. Nykypäivänä on entistä tärkeämpää huomioida, mille asioille lapsen antaa altistua. Tällä tarkoitamme sitä, kuinka esimerkiksi nykypäivän haasteena nousee esiin sosiaalinen media. Sosiaalisen median kautta entistä nuorempien on helpompi altistua väkivallalle ja oppia sen olevan hyväksyttävää.

Marja Ahokas tuo esiin Helsingin Yliopistolle kirjoitetussa artikkelissa Albert Banduran neljä osaprosessia kertoessaan Sosiaalisen oppimisen teoriasta. Osaprosessit ovat 1. Tarkkaavaisuus, 2. Säilyttäminen, 3. Suorittaminen, sekä 4. motivaatio (Ahokas 2023.) Albert Bandura on kumminkin saanut teoriastaan kritiikkiä sen pohjalta, että siinä ei huomioida perinnöllisiä ominaisuuksia, kuten DNA:ta, oppimisvaikeuksia, sekä erilaisia kehitysvaikeuksia (Kohl ja Seifert, 2011: 48).

6.5 Puheeksi otto

Väkivalta kokemuksen puheeksi ottaminen voi tuntua ahdistavalle, sekä pelottavalle, ja joskus jopa turhalle. Nämä ovat kaikki ymmärrettäviä tunnetiloja ja tärkeässä roolissa siinä, kuinka tulevaisuus muokkautuu tämän kokemuksen jälkeen. Tällä tarkoitamme sitä, että tapahtuman puheeksi otto auttaa käsittelemään tapahtunutta ja auttaa myös nuorta löytämään itsenäisesti keinoja käsitellä asiaa sekä elämään sen kanssa. Tapahtuman läpikäyminen voi olla esimerkiksi koulukuraattorin tai terveydenhoitajan kanssa keskustelua, lääkärillä tai psykologilla käymistä, erilaisten tukikanavien kuten netissä toimivien chattien tai tukipuhelinten käyttöä, mutta myös suoraan Rikun eli rikosuhripäivystyksen tai poliisin kanssa asian käymistä läpi. Tukena on hyvä pitää myös läheiset ystävät, perheenjäsenet tai luotettavat ja turvalliset aikuiset.

Nuorta on hyvä muistuttaa puheeksi oton tärkeydestä, sillä tilanne ei välttämättä vaikuta nuoreen, sillä hetkellä tai ei välttämättä vielä vähään aikaan. Tilanteen tuoma stressi, paniikki tai ahdistus voivat kuitenkin purkautua myöhemmin erilaisten tapahtumien tai syiden vuoksi, sen takia, ettei niitä ole päässyt käsittelemään.

Ammattilaisen näkökulmasta lasten ja nuorten suojelun kannalta huolen puheeksi ottaminen on myös erityisen tärkeää, sillä lapsi tai nuori ei välttämättä itse halua tai uskalla ottaa omaa traumaattista kokemustaan puheeksi.

Puheeksi oton oikea aikaisuus alkaa siitä, kun lapsen tai nuoren kanssa työskentelevällä ammattilaisella on herännyt huoli lasta tai nuorta koskettavista asioista. Merkittävien riskien tunnistaminen on keskeistä lasten ja nuorten parissa työskentelevien ammattitaidossa, sillä niiden avulla pystytään turvaamaan lapsen tai nuoren hyvinvointia. Jos ammattilainen ei koe huolta autettavasta henkilöstä, ei mahdollisiin riskitekijöihin pystytä puuttumaan. Ongelmien määrittely ei ole ammattilaisen ensisijainen tehtävä, vaan tärkeintä on se, että mahdollisista ongelmista ryhdytään keskustelemaan (Varhaisen tuen käsikirja 2012.).

6.6 Lapsen ja nuoren suojelu

Lapsen ja nuoren suojelulla tarkoitetaan lapsen ja nuoren turvallisuudesta huolehtimista, kun puhutaan suojelusta väkivallan yhteydessä. Turvallisuudella taas tarkoitetaan sekä fyysistä, että henkistä turvallisuutta, jotka ovat molemmat yhtä tärkeitä lapsen ja nuoren hyvinvoinnin kannalta. Silloin, kun alaikäiseen on kohdistunut väkivaltaa ja se tulee viranomaisten tietoon, toimii lapsen tai nuoren tapauksessa yleensä useita eri toimijoita, jotka pyrkivät takaamaan asianomaisen turvallisuuden. Väkivaltakokemus koetaan usein kasvuympäristössä tai koulussa. Sieltä väkivaltatapauksen käsittely siirtyy muun muassa sosiaalitoimen, kuten lastensuojelun ja poliisin tehtäväksi. Lisäksi lapsen tai nuoren tapausta käsittelee usein myös Lasten ja nuorten oikeuspsykologian ja -psykiatrian yksikkö (Barnahus 2023.).

Lasten ja nuorten kanssa toimivien tahojen sekä henkilöiden velvollisuus on tehdä lastensuojeluilmoitus viipymättä väkivalta epäilyksen synnyttyä. Lapsen tai nuoren kannalta on erityisen tärkeää reagoida epäilyyn tai tiedossa olevaan väkivaltatapaukseen heti, sillä lapsi tai nuori saattaa tarvita akuutteja suojelu toimenpiteitä turvallisuutensa kannalta (Barnahus 2023.). Lastensuojelulaki (§ 25) määrittelee ilmoitusvelvollisuuden, jotta asiantuntevat lastensuojelun ammattilaiset sekä muut lain velvoittamat viranomaiset pystyvät selvittämään lastensuojelun tarpeen (Lastensuojelulaki 2010).

Kun lapsi tai nuori on kohdannut väkivaltaa, on sosiaalitoimen, kuten lastensuojelun tehtävänä suojella lasta tai nuorta ja taata hänelle hänen tarvitsemansa turva. Poliisin tehtävänä taas on tutkia mahdollisesti tapahtunutta väkivaltarikosta (Barnahus 2023.).

7 Väkivalta

Maailman terveysjärjestö WHO (World Health Organization) on määritellyt väkivallan käsitteen siten, että väkivalta on fyysistä voiman tai vallankäyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu joko häneen itseensä, johonkin toiseen ihmiseen tai ihmisryhmää tai yhteisöön. Väkivalta johtaa tai voi johtaa fyysiseen tai henkiseen vammaan, kehityksen häiriintymiseen, perustarpeiden tyydyttämättä jättämiseen tai kuolemaan (WHO 2002.) Vaikka Maailman terveysjärjestö WHO:n raportti on noin kaksikymmentä vuotta vanha, tämä määritelmä pätee ja on edelleen selkein tänä päivänä. Muun muassa THL eli Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitos sekä Riku eli Rikosuhripäivystys viittaavat juuri tähän WHO:n määritelmään, kun he määrittelevät omilla verkkosivuillaan väkivaltaa käsitteenä.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos on julkaissut verkkosivuillaan *Väkivaltakäsitteiden sanaston* (Väkivaltakäsitteiden sanasto 2019.), jonka pohjalta avaamme väkivallan muotoja opinnäytetyössämme. Monet järjestöt sekä organisaatio ovat esitelleet heidän internet sivuillaan eri väkivallanmuotoja, mutta koimme tämän julkaisun olevan kattavin ja selkein opinnäytetyömme kannalta. Esittelemme lyhyesti väkivallan muodot, mutta avaamme ne tarkemmin itse opinnäytetyön tuotoksessa eli oppaassamme *Opas: Väki- valtaa kohdanneelle nuorelle*. Oppaassa olemme käyttäneet useampaa eri lähdettä lisäämään sen laajuutta ja luotettavuutta.

Väkivallan ilmenemismuodot voidaan luokitella fyysiseen väkivaltaan, henkiseen väkivaltaan, vainoon, seksuaali- ja seksuaaliseen väkivaltaan, taloudelliseen väkivaltaan, kemialliseen väkivaltaan, välineelliseen väkivaltaan, kulttuuriin liittyvään väkivaltaan, uskontoon liittyvään väkivaltaan, kunniaan liittyvään väkivaltaan sekä laiminlyöntiin (Väkivalta käsitteiden sanasto 2019). Monissa tapauksissa väkivallan muotoja ilmenee kuitenkin enemmän, kuin yksi. Esimerkiksi seksuaaliväkivallassa sekoittuu usein myös henkinen, sekä fyysinen väkivalta.

Väkivaltaa voidaan luokitella myös ihmisten välisellä tasolla, kuten lähisuhdeväkivalta, perheväkivalta, parisuhdeväkivalta, seurusteluväkivalta, naisiin kohdistuva väkivalta, sukupuolivähemmistöihin kohdistuva väkivalta, miehiin kohdistuva väkivalta, lapsiin kohdistuva väkivalta, vammaisiin kohdistuva väkivalta, ikääntyneisiin kohdistuva väkivalta, seksuaalivähemmistöihin kohdistuva väkivalta sekä etnisiin ja kulttuurisiin vähemmistöihin kohdistuva väkivalta (Väkivaltakäsitteiden sanasto 2019.).

Lopuksi väkivaltaa voidaan vielä määritellä yhteisöllisellä tasolla, kuten rakenteellinen väkivalta, institutionaalinen väkivalta, yhteisöllinen väkivalta, kollektiivinen väkivalta, kollektiivinen sosiaalinen väkivalta, kollektiivinen poliittinen väkivalta sekä kollektiivinen taloudellinen väkivalta (Väkivaltakäsitteiden sanasto 2019).

On myös tärkeää ymmärtää, että väkivaltaa voi kohdata ihan missä tahansa ympäristössä, sekä julkisilla paikoilla, että yksityisillä paikoilla. Väkivaltaa voi kohdata esimerkiksi kotona, työpaikoilla, koulussa, harrastuksissa tai ulkona. Väkivallalla on aina negatiivisia seurauksia.

Väkivaltaa ilmiönä on tutkittu erittäin paljon niin Suomessa, kuin muualla maailmallakin. Esimerkiksi Kohl ja Seifert (2011: 3) puhuvat kirjassaan *Youth violence: Theory, Prevention, and Intervention*, kuinka väkivallan voi jakaa kolmeen kategoriaan. Väkivallan

tyypit, vakavuus, sekä kroonisuus. Kroonisuudella kirjassa tarkoitetaan sitä, että väkivalta voi olla yksittäinen teko tai se voi jatkua koko elämän ajan, jolloin se kroonistuu. (Kohl & Seifert, 2011.).

7.1 Aggressio

Avaamme opinnäytetyössä myös käsitettä aggressio, sillä se on olennaista, kun puhutaan väkivallasta. Aggressio on tunne, joka ilmenee jokaisella ihmisellä. Tunteen aikana ihmisen voi olla vaikeaa tehdä järkeviä päätöksiä, mikä voi johtaa väkivaltaan. Aggressio ei kuitenkaan automaattisesti johda väkivaltaisiin tekoihin. Väkivaltainen teko on aina ihmisen tekemä valinta ja päätös (HUS 2023.).

Aggressio on tunne, johon jokainen ihminen on kykeneväinen ja joka on välttämätön sekä synnynnäinen piirre ihmislaajille. Aggressiota on hyödynnetty muun muassa saalistamiseen, puolustautumiseen sekä ihmisten välisen hierarkian säätelyyn. Evoluution myötä ihminen on kuitenkin oppinut myös sellaiseen aggressioon, joka johtaa väkivaltaan ilman tarpeellista syytä. Ihmisen aggression säätelyyn liittyy sekä biologia, että myös kulttuuri ja arvomaailma (Lauerma, 2015.).

Myös Lagerspetz kertoo julkaisussaan *Onko ihminen luonnostaan väkivaltainen?* että ihminen omaa synnynnäisesti kyvyn aggressiivisuutteen, ja että aggressiivisuus on aivan yhtä luonnollista, kuin mikä tahansa muukin tunnetila. Lagerspetz toteaa myös, että ihminen elää suurimman osan elämästään ilman voimakkaita aggression purkauksia ja ilman aggressiota, joka purkautuisi väkivaltaisuutena (Lagerspetz, 1992).

Psykoterapeutti Antti Ryyänen kertoo Mehiläisen haastatteluartikkelissa (Ryyänen 2023), että aggression voi jakaa kolmeen eri muotoon, jotka ovat passiivis-aggressiivisuus, tuhoava aggressiivisuus sekä rakentava aggressiivisuus (Ryyänen 2023).

Passiivis-aggressiivisuus näkyy usein siten, ettei tunnetta haluta tai osata ilmaista suoraan, jolloin ihminen esimerkiksi piikittelee verbaalisesti tai pitää mykkäkoulua. Tuhoava aggressiivisuus taas näkyy usein väkivallan eri muotoina tai hallitsemattomana raivona. Rakentavaa aggressiota taas pidetään niin sanotusti parhaimpana aggression muotona, jolla omat tunteensa voi valjastaa voimaksi ja rohkeudeksi puolustautua koettua vääryyttä vastaan (Ryyänen 2023.).

Aggressiota kokee siis jokainen ja se esiintyy myös monella eri tapaa. Aggressio voi johtaa väkivaltaiseen tekoon, muttei automaattisesti tarkoita sitä, että tunteen vallassa ihminen tekisi väkivaltaa.

7.2 Mistä väkivalta johtuu

Psykiatrisen vankisairaalan vastaava ylilääkäri Hannu Lauerma (2015) mukaan väkivaltainen käytös voi johtua esimerkiksi siitä, että väkivaltaa käyttävä henkilö on kokenut omassa varhaisessa elämässään turvattomuutta ja/tai väkivaltaa. Väkivaltaisen käytöksen riskiä lisää myös alkoholi ja päihteiden käyttö ja erityisesti alhainen verensokeri päihtyneessä tilassa altistaa väkivaltaiselle käytökselle. Myös erilaiset psyykkiset sairaudet sekä persoonallisuushäiriöt voivat altistaa ihmisen väkivaltaiselle käytökselle (Lauerma 2015.).

Lauerma (2015) on myös tutkinut väkivaltaa aiheuttavien tekijöiden hoitokeinoja. Persoonallisuushäiriöissä, psyykkisissä sairauksissa sekä sairaalloisessa aggressiivisuudessa väkivaltaista käytöstä voidaan ehkäistä parhaiten oikea aikaisella lääkehoidolla ja psykiatrisella hoidolla. Alkoholia tai muita päihteitä käyttävällä henkilöllä väkivaltaista käytöstä voidaan ehkäistä päihteiden käytön vähentävillä toimenpiteillä sekä psykiatrisella hoidolla. Lisäksi väkivaltaista käytöstä ja väkivallan kierrettä voitaisiin ehkäistä tukemalla lapsia ja nuoria sekä heidän perheitään tarpeeksi varhaisessa vaiheessa, joka käytännössä tarkoittaisi entistä parempia valmiuksia sosiaali- ja terveystieteiden toimijoissa (Lauerma 2015.).

Lauerman (2015) väitettä psyykkisistä sairauksista ja persoonallisista häiriöistä tukee Lagerspetzin (1992) kirjoittama artikkeli, jossa tuodaan esille, että fyysistä väkivaltaa käyttävä henkilö kärsii usein persoonallisuus häiriöstä, sillä väkivaltaa käyttävän henkilön persoonallisuuden täytyy jossain määrin hyväksyä väkivaltainen käytös (Lagerspetz, 1992.).

Myös Ryyänen kertoo, että väkivaltaisuutta voi aiheuttaa tekijän persoonallisuus, ympäristötekijät ja kulttuuri. Lisäksi niin kuin Lauerma (2015), mutta myös Ryyänen toteaa mielenterveyden häiriöiden sekä alkoholiriippuvuuden lisäävän väkivallan riskiä. Ryyänen toteaa myös saman, kuin Lauerma (2015) sekä Lagerspetz (1992), että väkivaltaa käyttävällä on usein persoonallisuushäiriö. Lopuksi hän esittää vielä stressin olevan altistava tekijä väkivallalle, jolloin väkivalta on opittu toimintamalli, joka näyttyy ihmisen ollessa stressaavassa tilanteessa (Ryyänen 2023.).

Linda Rindell Ensi- ja turvakoti Ry:stä kirjoittaa myös väkivallan ylisukupolvisuudesta. Ylisukupolvisessa väkivallassa on nähtävillä, että niin koettu, nähty kuin todistettukin väkivalta vaikuttaa sukupolvelta toiselle. Ihminen käyttää väkivaltaa tai joutuu väkivallan kokijaksi todennäköisemmin aikuisiällään, jos hän on nähnyt tai kokenut sitä lapsuudessaan. Myös väkivaltaisuuden riski omaa lasta kohtaan lisääntyy, jos on itse lapsuudessaan kokenut väkivaltaa. Väkivallan ylisukupolviset vaikutukset voivat alkaa jopa jo kohdussa. Raskaana olevan äidin väkivallan kokemuksesta johtuva stressi voi aiheuttaa muutoksia kohdussa olevan sikiön aivolliseen kehitykseen. Tämä voi näkyä syntymän jälkeen esimerkiksi lapsen temperamentissa, tunteiden säätelyssä, kognitiivista taidoissa tai taipumuksena mielenterveyden haasteisiin (Rindell 2021.).

7.3 Väkivallan riskitekijät

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan riskitekijät voidaan jakaa neljään eri kategoriaan, jotka ovat yksilötason riskitekijät, lähisuhde tason riskitekijät, yhteisötason riskitekijät sekä yhteiskunta tason riskitekijät (WHO 2022).

Yksilöllisellä tasolla riskitekijöitä voivat olla muun muassa biologiset ja henkilökohtaiset tekijät, kuten ikä ja sukupuoli, sekä koettu sukupuoli. Siihen voi vaikuttaa myös alhainen koulutustaso, heikko ekonominen asema tai huono taloudellinen tilanne. Myös vammat, kehitysvamma, yksilölliset erityistarpeet ja mielenterveyden haasteet voivat olla riskejä kohdata väkivaltaa. Riskinä yksilötasolla tunnistetaan myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt, kuten LGBTQIA+ (lesbian, gay, bisexual, transgender, queer, intersex and asexual people plus others). Näiden lisäksi myös alkoholin ja päihteiden käyttäjät ovat suuremmassa riskissä kohdata väkivaltaa, kuin esimerkiksi vähän alkoholia ja päihteitä käyttävät tai täysin päihteettömät henkilöt. Riskiryhmään tunnistetaan myös ne, jotka ovat jo aiemmin kokeneet tai todistaneet väkivaltaa (WHO 2022.).

Myös Terveyden ja hyvinvoinninlaitos on listannut väkivallan riskiin vaikuttavia yksilötekijöitä, kuten tunteiden käsittelyn haasteet, päihderiippuvuudet sekä haasteet impulsiivisuuden kanssa. Altistavia ympäristötekijöitä Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen mukaan voi olla muun muassa perheväkivalta sekä kaltoinkohtelu tai psykososiaaliset stressitekijät niin perheessä, kuin ystäväpiirissäkin (THL, 2023 A.).

Lähisuhteella tarkoitetaan läheistä ihmissuhdetta toiseen henkilöön, joka voi esimerkiksi olla nykyinen tai entinen kumppani, oma vanhempi tai oma lapsi, muut sukulaisuus suhteet tai jokin muu läheinen, kuten hyvä ystävä.

Lähisuhdeväkivallan riskejä nuoren kohdalla ovat esimerkiksi vanhemman tai huoltajan heikko tunneside lapseen sekä heikko vanhemmuus ja kasvatus yleisesti. Heikolla vanhemmuudella ja kasvatuksella tarkoitetaan esimerkiksi sitä, ettei vanhempi tai huoltaja välitä tai huolehdi omasta lapsestaan tai ei aseta lapselleen rajoja, kuten kotiintuloaikoja, ikätasoa huomioiden. Väkivallan uhka voi olla myös haasteellisessa perhedynamiikassa tai asumusero- ja ero tilanteissa. Lapsi tai nuori voi altistua väkivallalle myös viettäessään aikaa vertaistensa kanssa, jotka tekevät rikoksia, käyttävät päihteitä tai alkoholia tai jotka ovat itse väkivaltaisia. Väkivallan riski syntyy myös siitä, jos lapsi tai nuori todistaa väkivaltaa omassa lähipiirissään, kuten perheensä sisällä. Lisäksi väkivallan riski on suurempi alaikäisten avioliitoissa ja pakotetuissa avioliitoissa (WHO 2022.).

Asuinpaikka, koulu, työympäristö, sekä perhe on luettu lähisuhdeväkivaltaan liittyviin riskitekijöihin. (Kohen, Hoffman & Lyndee, 2010: 16). Esimerkiksi kasvatus laiminlyövässä ja väkivaltaisessa ympäristössä on iso riskitekijä sille, että lapsi oppii seuraamalla kodin arjesta tietyt toimintatavat, mitä hän käyttää myös nuoruudessa ja aikuiselämässä. (Kohl & Seifert (2011: 71).

Yhteisön tasolla olevia riskitekijöitä ovat muun muassa yhteisön köyhyys tai huono sosioekonominen asema. Yhteisön sisällä suuri ja tiheään asuttu väestö voi myös lisätä väkivallan riskitekijöitä. Yhteisön sisällä vaikuttaa erityisesti se, ovatko yhteisön jäsenet sosiaalisesti yhtenäisiä vai ovatko sosioekonomiset asemat asukkaiden välillä hyvin toisistaan eroavia. Myös väestön pysyvyys tai vaihtuvuus vaikuttaa väkivallan uhkaan. Yhteisön sisällä suuri riski väkivaltaan voi myös olla aseiden ja alkoholin sekä päihteiden helppo saatavuus. Jos yhteisön sisällä jengiytyminen, jengit ja laittomat huume-kaupat kukoistavat, riski väkivaltaan on erittäin suuri (WHO 2022.).

Cohen, Hoffman ja Knox (2010:4) tuovat esiin kirjassaan *Beyond Suppression: Global Perspectives on Youth Violence*: sitä, että väkivalta käsitteenä ymmärretään eri tavoin eri maissa, sekä eri kulttuureissa. Tällä tarkoitetaan sitä, että mikä lasketaan väkivalaksi toisessa maassa, voidaan nähdä toisaalla normaalina käytäntönä. Tämän takia haluamme tuoda oppaassa esiin myös kulttuurisidonnaisen väkivallan, kuten kunniaväkivallan, jotta nuori ymmärtää, että väkivaltaan voi myös liittyä uskonto tai kulttuuri. Cohen, Hoffman ja Knox tuovat myös esiin opittua väkivaltaa ja sen merkitystä nuorten käyttämässä väkivallassa.

Yhteiskunta voi myös aiheuttaa väkivallan riskitekijöitä. Yhteiskunnassa voi esimerkiksi olla sellaisia sosiaalisia tai sukupuolistuneita normeja, jotka luovat väkivallalle hyväksyttävän ilmapiirin. Yhteiskunnassa voi myös olla eriarvoistavia käytäntöjä. Tällaisia käytäntöjä voi esiintyä esimerkiksi terveydenhuollossa, taloudessa, opetuksessa tai muissa sosiaalisissa tilanteissa, jotka eriarvoistavat sukupuolia, eri taloudellisissa tilanteissa olevia tai eri sosiaalisessa asemassa olevia henkilöitä. Tämä voi helposti myös luoda väkivaltaista ilmapiiriä. Puutteellinen tai olematon sosiaaliturva lisää väkivallan riskitekijöitä yhteiskunnassa ja samoin myös heikko valtion hallinto tai huono lainvalvonta. Lisäksi yhteiskunnallisiin riskitekijöihin lasketaan erilaisten konfliktien jälkeiset tilanteet, kuten sodan jälkeinen tila, sekä luonnonkatastrofit (WHO 2022.).

7.4 Väkivallan vaikutus

Silloin, kun ihminen elää väkivaltaisessa ympäristössä, kokee itse väkivaltaa tai sen uhkaa omassa lähipiirissään tai joutuu todistamaan väkivaltaa esimerkiksi omassa lähi-suhteissaan, puhutaan väkivallalle altistumisesta. Tällaisessa tilanteessa henkilö joutuu myös kohtaamaan väkivallasta aiheutuvan pelon sekä vaikutukset (Väkivaltakäsitteiden sanasto 2019.).

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvalla väkivallalla on aina vakavia seurauksia, jotka voivat näkyä lapsen tai nuoren terveydessä, henkisessä tilassa sekä sosiaalisessa elämässä. Väkivallan seurauksiin voi vaikuttaa kuitenkin muun muassa lapsen tai nuoren ikä sekä sukupuoli. Lisäksi seurauksiin voi vaikuttaa koetun väkivallan määrä, laatu, kesto sekä vakavuus. Myös lapsen tai nuoren elämässä olevien suojaavien tekijöiden sekä vahingoittavien tekijöiden määrä vaikuttaa siihen, mitä seurauksia lapsi tai nuori kokee väkivallan myötä (Oranen 2001, 48.).

Nuorten kokemalla väkivallalla voidaan tarkoittaa sitä, että nuori näkee tai kuulee ympärillään tapahtuvaa väkivaltaa, nuori on itse väkivallan kohteena tai, että nuorta käytetään väkivallan välineenä esimerkiksi hänen vanhempiansa toimesta (MLL 2023 B). Kaikki nuoren kokema väkivalta hänen elämässään ja hänen lähiympäristöissään sekä eri väkivallan muodot, joita nuori saattaa kokea ovat haitallisia nuorelle ja voivat vaikuttaa, jopa aikuisikään asti. Väkivallan vaikutukset voivat olla, joko henkisiä tai fyysisiä tai molempia.

Mannerheimin lastensuojeluliiton mukaan (MLL 2023 B) väkivalta kokemukset luovat nuorelle pelon, ahdistuksen sekä turvattomuuden tunteita. Nuoren henkisten haasteiden riskit kasvavat väkivaltakokemusten myötä sekä nuoren tasapainoinen kehitys

vaarantuu. Väkiältä kokemuksen jälkeen nuori saattaa oireilla voimakkaasti muun muassa mielenterveyden haasteiden sekä päihteiden väärinkäytön kanssa. Väkiältä kokemukset altistavat nuoren myös esimerkiksi oppimisvaikeuksille, käytöshäiriöille, sopeutumisen haasteille, aggressiivisuudelle sekä väkivaltaiselle käyttäytymiselle (MLL 2023 B.).

Suomen Mielenterveys Ry kertoo, että väkivaltakokemusten salailu on myös tyypillistä väkiältä kokeneelle henkilölle. Väkivallan kokija saattaa vähätellä kokemustaan tai jopa puolustaa väkivallan tekijää. Väkivallan kokija saattaa myös sivuuttaa itse tilanteen vakavuuden, sillä sitä voi olla vaikea uskoa todeksi. Tämän takia avun hakeminen ja kokemuksesta kertominen voi pitkittyä todella paljon. Puolustelu, vähättely tai sivuuttaminen johtuvat useimmiten häpeän ja syyllisyyden tunteista, joita uhri saattaa kokea väkivaltakokemuksen jälkeen. Väkivallan kokija saattaa myös pelätä väkivallan tekijää tai uskoa niin vahvasti tekijän muuttuvan, ettei halua kertoa kokemuksestaan kellekään. Yksi jatkuvan väkivallan pidempi aikaisemmista seuraamuksista on myös itsetunnon ja oman arvontunnon aleneminen, jolloin myös avun hakeminen voi tuntua mahdottomalta (Mieli Ry 2022.).

World Health Organization taas määrittelee väkivallan vaikutukset hyvin ytimekkäästi seitsemään eri kategoriaan. WHO:n mukaan väkiältä voi aiheuttaa vammoja sekä vammautumista, aivo- ja hermostovaurioita, erilaisia terveyteen ja elämänlaatuun vaikuttavia negatiivisia käyttäytymismalleja sekä mielenterveyden haasteita sekä seksuaaliterveyden laiminlyöntiä, joka voi johtaa muun muassa sukupuoliteitse välittyviin sairauksiin tai ei toivottuun raskauteen. Näiden lisäksi väkivaltakokemukset voivat johtaa siihen, että ihmisen riski sairastua esimerkiksi verisuonisairauksiin, syöpään tai diabetekseen kasvaa negatiivisten käsittelymallien myötä. Nuoret väkiältä kokeneet saattavat myös kokemuksensa myötä tehdä sellaisia elämänvalintoja, jotka vaikuttavat kielteisesti heidän elämänlaatuunsa. Tällaiset elämän valinnat voivat johtaa itsetuhoisuuteen ja/tai syrjäytymiseen. Vakavimmillaan väkiältä voi myös johtaa kuolemaan (WHO 2022.).

7.5 Nuorten kokema väkiältä

Nuorten yleisimpiin väkivallantekoihin kuuluu koulukiusaaminen, sekä internetissä tapahtuva sähköinen kiusaaminen. (Kaakinen, 2021). Nuorten tekemä, sekä kokema väkiältä on ollut kasvussa Suomessa viimeisen parin vuoden aikana. Kohlin ja Seifertin (2011) tuovat esiin heidän kirjassaan Olweusin (1992) näkemyksen kiusaamisen käsitteestä. Olweusin näkemys kiusaamisesta käsitteenä on esitetty näin:

” Kiusaaminen koostuu jatkuvasta, ei halutusta, aggressiivisesta tapahtumasta kaverusten välillä jossa on epätasapainossa valta-asema. ”

Myös väkivaltaisemmat tapahtuvat kuten ryöstöt ja niissä käytettävät aseet ovat tulleet arkipäiväksi nuorten arkea. Esimerkiksi teräaseella uhkaaminen ja sen käyttäminen erilaisissa riitatilanteissa on ollut rajussa kasvussa. (THL, 2023 A).

Nykypäivänä myös erilaiset väkivallan alalajit kuten Roadman kulttuuri on ollut isona puheenaiheena niin uutisissa, kuin sosiaalisessa mediassakin. Roadman kulttuurin ihannoiti on noussut laajasti nuorten ja jopa lasten keskuudessa. Roadman kulttuuria voi nähdä myös musiikissa, kuten joissakin Rap -genren kappaleissa. Suomessa Roadman kulttuuri on vielä kumminkin sen verran uusi ilmiö, että siitä on hyvin vähän kirjoitettua tietoa tai tutkimuksia. Tästä syystä peilaamme tässä kappaleessa Laura Pehkosen ja Angeliina Pentinpuron tekemää opinnäytetyötä aiheesta Roadman-ilmiö suomessa (2022). Roadman -ilmiöstä ei ole tehty ennen Pehkosen ja Pentinpuron tekemää opinnäytetyötä tieteellistä tutkimusta Suomessa ja aiheesta on kirjoitettu hyvin vähän, sekä tietoa on niukasti saatavilla. Roadman -ilmiöstä uutisoitiin Suomessa ensimmäisen kerran vasta vuoden 2021 huhtikuussa. Uutisissa ilmiötä kuvaillaan nuorten keskuudessa tapahtuvana rikollisuutena teräaseilla ryöstäen ja pahoinpidellen. (Pehkonen & Pentinpuro 2022). Roadman -ilmiö on Isosta-Britanniasta lähtöisin, mutta ilmiö on rantautunut Suomeen Ruotsin kautta. Ilmiö on ollut jo puheenaiheena Isossa-Britanniassa 2000-luvun alusta lähtien. (Pehkonen & Pentinpuro 2022).

Roadman käsitteenä voidaan luokitella ilmiöksi, mutta myös tyyliksi. Eli itsessään Roadman sanana ei vielä tarkoita, että kuuluu automaattisesti rikollistoimintaan, vaan se voi myös tarkoittaa pukeutumistyyliä. Nykypäivänä Roadman-ilmiöön kumminkin rinnastetaan myös teräaseiden käyttö ja rikollisuus, kuten pahoinpitelyt, sekä ryöstöt. Myös Pehkosen ja Pentinpuron (2022) tekemässä opinnäytetyössä tuodaan tämä erittäin tarkasti esiin ja eritellään eri Roadman-ilmiön niin kutsuttuja alalajeja.

Myös Auer ja Lehmusvirta (2022) tutkivat Roadman-ilmiötä nuorten rikosseuraamusasiakkaiden asenteissa. Tutkimuksessa nousi esiin se, että nuorille on tärkeää pitää kaduilla kunnioitusta yllä ja saavuttaa tietty asema yhteisössä. Näihin ikävä kyllä kuuluu usein laittomien tekojen teko, kuten väkivalta rikokset, sekä huumeaineiden käyttö. Ryhmässä tai kaveriporukassa nousee myös usein esiin tarve ”maksaa samalla mitalla

takaisin”. Tämä näyttäytyy niin, että kokeneemmat ja vanhemmat rikollisnuoret kannustavat nuoria tekemään rikoksia, jotta he saisivat kohotettua omaa asemaansa yhteisössä. (Auer & Lehmusvirta, 2022).

8 Väkivallan torjunta

Suomessa väkivaltaan yritetään puuttua jo varhaisessa vaiheessa. Erilaiset toimijat kuten Suomen poliisi, sekä Rikosseuraamuslaitos toimivat ehkäisevin, mutta myös korjaavin menetelmin väkivallan torjunnassa. Paras tapa torjua väkivaltaa on ennaltaehkäistä sitä. Ennaltaehkäisy voi alkaa jo kouluista ja tämän takia monesti jo ala-asteella puhutaan väkivallasta ja sen vaikutuksista (Sisäministeriö 2023.). Koemme, että tämän kuuluisi olla vielä suuremmassa osassa kasvatussuunnitelmaa, rikollisuuden kasvussa entistä nuorempien tekijöiden parissa. Väkivaltaa on myös helpompi lähteä ennaltaehkäisemään, kuin yrittää korjata väkivallan seurauksia, sen jo tapahduttua.

Rangaistuksella pelottelu ei myöskään toimi enää nykypäivänä tarpeeksi vahvana pelotteena tai perusteena estämään rikoksien tekoa (Sisäministeriö 2023.) Monesti rikollisuus on opittua joko lähipiiristä, kavereilta, internetistä tai omasta perheestä. Näistä syistä ehkäisevä työ on hyvä tapa torjua väkivaltaa. Tätä varten Suomen poliisilla toimii ankkuriryhmä. Ankkuriryhmän tarkoituksena on nuoren rikoskierteen katkaisu, ennaltaehkäisy, lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisy, uhrin sekä tekijän auttaminen ja ohjaaminen tarvittaviin tukitoimiin ja avun piiriin. Ankkuri -tiimissä toimii poliiseja, psykiatrisia sairaanhoitajia, sekä sosiaalityöntekijöitä. (Ankkuri 2023).

9 Oppaan prosessi

Oppaan prosessi alkoi suunnittelutyöllä. Suunnittelimme yhdessä, mitä haluamme oppaan sisältävän, ja kuinka pitkä oppaasta tulisi sivumäärällisesti. Pohdimme myös oppaan ulkoasua ja visuaalisuutta sekä oppaan lähestyttävyyttä. Halusimme oppaan herättävän mielenkiintoa sekä ulkoisesti, että sisällön puolesta. Suunnittelutyömme perusteella laadimme Powerpoint-esityksen oppaamme ideasta, jonka esittelimme yhteistyökumppanillemme ensimmäisessä yhteisessä tapaamisessamme.

Pääsimme heti yhteistyökumppanimme kanssa yhteisymmärrykseen siitä, mitä opas pitää sisällään, ja mitä molemmilta osapuolilta vaaditaan, jotta opas saadaan valmiiksi. Elina Stenvall antoi meille hyvät ohjeet, mistä lähteä liikkeelle, sekä vapauden suunnit-

tella omatoimisesti oppaan sisältö sekä kuvitus. Väriasiat, sekä kielimuoto katsottiin yhdessä SOS-Lapsikylän organisaatioon sopivaksi. Alussa sovimme myös siitä, tuleeko opas olemaan tuotos SOS-Lapsikylälle, vai tehdäänkö opas niin, että SOS-Lapsikylä toimii vain oppaan välittäjänä. Päädyimme siihen, että teemme oppaan SOS-Lapsikylälle, heidän materiaaliksensa. Näin opas saataisiin levitettyä mahdollisimman laajalti sovitulle kohderyhmälle, ja sitä olisi myös helppo lähteä muokkaamaan tulevaisuudessa ajantasaisemmaksi.

Tapasimme SOS-Lapsikylän kanssa etänä Teams yhteydellä, sekä kirjoittelimme sähköposteja toisillemme yhteistyökumppanuuden aikana, jotta oppaan prosessi etenisi toivotulla tahdilla. Etätapaamisissa esittelimme oppaan eri vedoksia yhteistyökumppanillemme ja pyysimme palautetta oppaasta, jotta se saataisiin hiottua juuri oikeanlaiseksi. Elina Stenvall antoi meille erittäin hyvää palautetta oppaasta, kuten oppaan avun hakemiseen kannustavista teksteistä. Saimme samalla myös erittäin hyviä ehdotuksia siihen, miten saamme oppaastamme selkeämmän ja vielä kattavamman asiassällöltään. Jokaisten tapaamisten välillä työstimme opastamme yhä ryhdikkäämmäksi ja toimivammaksi kokonaisuudeksi.

Syksyllä 2023 me tapasimme SOS-Lapsikylän kanssa vielä viimeisen kerran ja katsoimme oppaan sellaiseksi, että sekä SOS-Lapsikylä, että me olemme tyytyväisiä itse oppaaseen. Opas on saatu valmiiksi julkaistavaksi SOS-Lapsikylän materiaaliksi heidän verkkosivuilleen sekä sisäiseen intraan. Yhteistyömme oli pääsääntöisesti todella vaivatonta sekä mukavaa. Olimme puolin ja toisin kiireisiä, minkä vuoksi tapaamisten suunnittelu oli prosessin aikana aika ajoitin hankalaa, mutta saimme kuitenkin aina sovittua etätapaamisen. SOS-Lapsikylä toimi hyvänä ja tärkeänä yhteistyökumppaninamme koko oppaan prosessin ajan.

9.1 Oppaan prosessikuvaus

Oppaan suunnittelu alkoi siitä, kun tiesimme, että haluamme tehdä opinnäytetyötämme toiminnallisen, emmekä tutkimuksellista. Päädyimme siis toiminnalliseen opinnäytetyöhön, sillä halusimme päästä konkreettisesti luomaan tuotteen, joka olisi hyödyllinen sosiaalihuollon ja erityisesti lastensuojelun kentällä. Oppaan ideointi alkoi jo noin kuukausi ennen opinnäytetyö prosessin aloitusta joulukuussa 2022.

Kun aloitimme virallisesti opinnäytetyöprosessin tammikuussa 2023, olimme jo tietoisia, että haluamme tehdä oppaan tukemaan lapsia sekä nuoria, jotka ovat kohdanneet väkivaltaa. Halusimme, että opas toimisi niin sanotusti ensiapuna lapselle tai nuorelle,

joka on kohdannut tai todistanut väkivaltaa. Seuraavaksi tärkeää oli pohtia oppaan sisältöä, pituutta sekä saavutettavuutta ja löytää sopiva yhteistyökumppani, joka olisi yhtä kiinnostunut oppaasta, kuin mekin.

Halusimme löytää yhteistyökumppanin, ennen kuin aloimme tosissamme tekemään opasta, sillä halusimme olla samalla sivulla yhteistyökumppanin kanssa siitä, millainen oppaan sisällöstä tulisi. Tarkoituksena oli myös rajata oppaan kohderyhmää iän perusteella yhteistyökumppanin toiveiden mukaan. Suunnitelmamme oppaasta oli, että se sisältää mahdollisimman paljon tietoa väkivallan muodoista, siten, että nuori ymmärtää ja jaksaa lukea niistä. Tärkeää oli siis selkeys, ytimekkyys sekä ikätasoinen kieli. Väkivallan muotoja voi olla myös vaikea tunnistaa, jos nuorella ei ole niistä jo entuudestaan tietoa. Tavoitteinamme oli siis lisätä tietoa väkivallasta ja sen muodoista, siten, että nuori saisi siitä hyötyä ja apua. Väkivallan muotojen lisäksi halusimme, että oppaassa olisi myös opasteita siitä, mitä väkivalta kokemuksen jälkeen voi tehdä, jotta nuori osaisi hakea oikeanlaista apua tilanteeseensa. Halusimme myös tiedottaa oppaassa erilaisista auttavista tahoista, jotta avun hakeminen helpottuisi.

Yhteistyökumppania etsiessämme otimme yhteyttä SOS-Lapsikylään, sillä koimme heidän ajavan juuri lasten ja nuorten asioita sekä oikeuksia ja halusimme sellaisen yhteistyökumppanin, joka voisi hyötyä oppaastamme osana heidän työtään. SOS-Lapsikylän yhteyshenkilöt ilmoittivat jo ensimmäisessä tapaamisessamme, että he olivat kiinnostuneita yhteistyöstä kanssamme ja sovimmekin heti olevamme yhteistyökumppaneita. Tämän jälkeen aloimme työstämään opasta.

Sovimme SOS-Lapsikylän kanssa tapaamisia, joiden myötä oppaan muotoilu sekä sisältö konkretisoituivat muutamassa kuukaudessa valmiiksi oppaaksi nuorille, jotka ovat kohdanneet väkivaltaa. Oppaassa on yhteensä 15 sivua, joista 10 sivua on itse asiatekstiä. Oppaassa kerrotaan ikätasoisesti väkivallan muodoista, siitä mitä väkivalta kokemuksen jälkeen voi tehdä ja siitä, mistä nuori saa apua tilanteeseensa. Sen lisäksi opas sisältää kuvituksia, jotka ovat aiheen mukaisia ja tekevät oppaasta mielenkiintoisemman luettavaksi.

Olemme avanneet opinnäytetyössä lyhyesti väkivallan muotoja, mutta kirjoitimme niistä laajemmin itse oppaaseen. Emme halunneet oppaan ja opinnäytetyön kesken olevan toistoa. Oppaassa on kerrottu useasta väkivallan muodosta ja niitä voi tarkastella opinnäytetyön liitteenä olevasta oppaasta.

9.2 Muutokset

Emme aluksi osanneet rajata kohderyhmää, sillä emme osanneet arvioida, minkä ikäiset nuoret hyötyisivät suunnittelemastamme oppaasta eniten. Yhteistyökumppanin toiveesta päästiin yhteisymmärrykseen siitä, että opas tullaan tekemään 11–15-vuotiaille. Yhteyshenkilömme esitti tämän toiveen, sillä hänen asiantuntemuksensa perusteella 11–15-vuotiaat ovat erittäin haavoittuvassa asemassa väkivallan riskin kannalta.

Halusimme myös varmistua siitä, että opas on kirjoitettu ikätasoisesti sopivalla kielellä sekä, että oppaan haastava sanasto on selitetty tarpeeksi selkeästi auki. Päädyimme luetuttamaan oppaan väliversion, ennen viimeisiä muokkauksia kahdelle 17-vuotiaalle. Heiltä tuli erittäin hyvää palautetta niin korjaus ehdotuksina kuin myös positiivisena palautteenakin. Muutos ehdotuksina nousi esiin esimerkkien tuominen väkivallasta, sekä vaikeiden sanojen selittämistä auki.

9.3 Auttavat tahot oppaassa

Oppaassamme toimme esiin auttavia tahoja ja heidän palvelujaan. Tahot on valittu oppaaseen tietyin perustein. Jokainen taho tekee joko laaja-alaisesti tai valtakunnallisesti sosiaalityötä lasten ja nuorten hyväksi. Heillä on ammattiosaamista joko väkivaltatyöstä tai lasten ja nuorten kanssa tehtävästä työstä tai molemmista. Kaikilla käyttämillämme tahoilla on useampi tapa tavoittaa heidät, kuten puhelimitse tai Chat-palveluiden välityksellä. Jokainen taho on valikoitu myös siten, että ne on sovittu yhdessä SOS-Lapsikylän kanssa.

Seuraavaksi avaamme hieman löytämiämme auttavia tahoja, joita esittelimme myös oppaaseemme. Auttavat tahot tekevät monipuolista työtä löytääkseen ja auttaakseen palveluidensa kohderyhmää. Monet auttavat tahot toimivat tänä päivänä myös internetin välityksellä muun muassa Chat-palveluiden avulla.

Apuu-chat on SOS-Lapsikylän tarjoama viestittely palvelu, jonka tarkoituksena on auttaa lasta tai nuorta sellaisessa tilanteessa, jossa hän kokee olonsa turvattomaksi tai uhatuksi. Chat on suunnattu erityisesti 7–15-vuotialle ja sitä voi käyttää joka päivä aamu yhdeksästä iltä kymmeneen. Apuu-chat palvelua kuvataan lapsille suunnattuna yksinkertaisena hätäpalveluna (SOS-Lapsikylä 2023 B.).

Sekasin-Chat on toinen keskustelu alusta, jonne voi mennä keskustelemaan mistä tahansa mieltä painavasta tai askarruttavasta asiasta. Chat on suunnattu 12–29-vuotiaille ja toimii joka päivä, arkisin aamu yhdeksästä keskiyöhön ja viikonloppuisin iltpäivällä kello kolmesta keskiyöhön asti. Sekasin-Chat on valtakunnallinen palvelu ja sen tarkoituksena on tarjota matalan kynnyksen keskusteluapua (Sekasin 2023.).

Nollalinja on maksuton auttava puhelin, jonka tarkoituksena on auttaa kaikkia sellaisia henkilöitä, jotka ovat kokeneet väkivaltaa tai sen uhkaa. Nollalinja tarjoaa apua myös väkivallan uhrien läheisille, sekä ammattilaisille ja viranomaisille. Nollalinja on valtakunnallinen palvelu ja sinne soittaminen on luottamuksellista. Myös Nollalinjalla on Chat-palvelu, jossa pääsee keskustelemaan väkivaltatyön ammattilaisen kanssa. Keskustelu alusta on auki arkisin aamu yhdeksästä iltpäivään kello kolmeen (Nollalinja 2021.).

Nuorten turvatalot ovat Punaisen ristin tuottama palvelu, jotka sijaitsevat Helsingissä, Vantaalla, Espoossa, Turussa ja Tampereella. Lisäksi Turvatalo palvelu toimii myös verkossa. Turvatalot ovat avoinna ympäri vuorokauden ja vuoden jokaisena päivänä. Turvataloista saa apua niin pieniin, kuin suuriinkin asioihin. Nuorten turvatalot ovat suunnattu nuorille ja nuoren läheisille. Turvatalot tarjoavat sekä turvallisen nukkupaikan, että keskustelu apua. Turvataloilta saa apua paikanpäältä, puhelimitse sekä verkossa. Turvatalon ja sen palveluiden käyttäminen on maksutonta (Suomen Punainen risti 2023.).

Väkivaltakokemuksen jälkeen kannattaa olla yhteydessä myös mahdollisimman pian terveysasemaan tai päivystykseen. Terveysasemat sekä päivystävät sairaalat ovat ensisijainen apu terveyteen liittyvissä ongelmissa (Helsingin kaupunki 2023). Tämä koskee sekä fyysisiä terveydellisiä haittoja, että henkisiä haasteita. Päivystykseen pääsee ympärivuorokautisesti ja oman terveysasemasi aikataulut löydät verkosta tai soittamalla terveysasemalle. Sekä päivystykseen, että terveysasemalle voi ja kannattaa soittaa etukäteen, sillä he osaavat puhelimitse jo antaa toimintaohjeita yksilöllisen tilanteen huomioiden.

Kaikille yli 16-vuotiaille seksuaaliväkivaltaa kohdanneille löytyy apua Seri-tukikeskuksesta sukupuolesta riippumatta. Seri-tukikeskukset ovat matalan kynnyksen yksiköitä, jonne voi tulla yksin tai omaisen kanssa sekä myös viranomaisen ohjaamana. Tukikeskukseen pääsyssä ei vaadita rikosilmoituksen tekemistä, vaikka sen tekemistä silti suositellaan. Seri-tukikeskuksia on Suomessa 24 ja ne sijoittuvat laajalti ympäri Suomea. Keskuksissa tarjotaan traumatukea, psykologista neuvontaa, terapiaa sekä oikeuslääketieteellistä tutkimusta (THL 2023 B.).

Seri-tukikeskukset hoitavat ensisijaisesti yli 16-vuotiata, ja alle 16-vuotiata hoitaa terveystasemat sekä lastensairaala. Halusimme kuitenkin mainita myös Seri-tukikeskukset oppaassamme, sillä niistä on hyödyllistä saada tietoa tulevaisuutta varten, esimerkiksi niille nuorille, jotka ovat lähellä 16-vuoden ikää.

Riku eli Rikosuhripäivystys on auttava taho, johon voi olla yhteydessä silloin, kun on joutunut rikoksen uhriksi tai epäilee olevansa rikoksen uhri. Riku auttaa myös uhrin läheisiä sekä rikoksen todistajia palveluillaan. Lisäksi Rikusta saa keskustelua apua ja neuvontaa kohtaamaansa rikokseen liittyen. Riku auttaa sekä puhelimitse, että verkossa. Rikun lähimpään toimipisteeseen voi myös varata ajan henkilökohtaiseen tapaamiseen. Rikun oma Chat keskustelualusta on arkisin auki aamu yhdeksästä kello kolmeen ja maanantaisin lisäksi kello 17–19. Rikosuhripäivystyksen numeroon taas voi soittaa joka arkipäivä aamu yhdeksästä iltä kahdeksaan ja puhelut ovat maksuttomia (Riku 2019.).

Sosiaali- ja kriisipäivystyksen päivystystyössä autetaan ihmisiä akuuteissa tilanteissa. Apua saa soittamalla sosiaali- tai kriisipäivystyksen numeroon. Päivystystyö on ohjausta, neuvontaa, palveluohjausta ja apua äkillisessä kriisitilanteessa toimimiseen. Sosiaalipäivystys toimii virka-aikojen ulkopuolella ja kriisipäivystys toimii ympärivuorokautisesti jokaisena viikonpäivänä. Sosiaali- ja kriisipäivystystä voi käyttää kuka tahansa iästä riippumatta ja palvelut ovat maksuttomia (Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue 2023). Sosiaali- ja kriisipäivystyksen numerot vaihtelevat hyvinvointialueittain tai kunnittain. Päivystysnumeroihin saa ottaa yhteyttä myös silloin, kun huomaat jonkun toisen tarvitsevan kiireellisesti apua.

Akuutissa hätäessä tulisi aina soittaa hätänumeroon eli numeroon 112. Hätäilmoituksen voi myös tehdä tekstiviestillä tai 112 Suomi-sovelluksella. Tekstiviesti ilmoitus on suunnattu ensisijaisesti henkilöille, joille puheen tuottaminen on haastavaa tai mahdotonta ja tämä vaatii myös erillisen rekisteröitymisen. 112 Suomi-sovelluksen kautta pystyy saamaan myös videopuheluyhteyden, jonka kautta hätäessä oleva henkilö voi esimerkiksi viittoja hätätilanteen. Hätäkeskuslaitos ottaa vastaan kaikki hätäilmoitukset ja heidän tehtävänsä on myös arvioida hädän tila ja sen myötä välittää tehtävä joko poliisi-, pelastus- tai sosiaali- ja terveystoimen viranomaiselle, jotta akuuttiin tilanteeseen voidaan vastata (Hätäkeskuslaitos 2020.).

9.4 Tulevaisuus

Toivomme, että opas tulee olemaan hyödyllinen työkalu niille nuorille, jotka ovat kohdanneet tai kokeneet väkivaltaa. Opas on ensisijaisesti ensiapuna sellaiselle nuorelle, jonka on vaikea käsitellä omaa kokemustaan ja/tai hänen on vaikea puhua siitä. Toissijaisesti oppaan tarkoitus on myös auttaa ennaltaehkäisemään väkivaltaa lisäämällä tietoa väkivallan muodoista ja auttamalla tunnistamaan väkivallan monet ulottuvuudet. Näin nuoren olisi myös helpompaa puuttua väkivaltaiseen tilanteeseen sellaisen todistaessaan.

Tulevaisuuden sosionomit toivottavasti työstävät tämän kaltaisia aiheita enemmän ja heiltä myös toivon mukaan löytyy mielenkiintoa lähteä kehittämään tämän kaltaisia avun palveluita tulevaisuudessa vielä enemmän.

Projektimme tulevaisuus on meille vielä tuntematon, sillä emme tiedä, kuinka hyvin opas tulee toimimaan käytännössä, tai miten se tulee muokkaantumaan ajan myötä. Uskomme kuitenkin, että tämän oppaan avulla tullaan saavuttamaan muutosta väkivaltaa kokeneiden nuorten keskuudessa. Muutos ei tule tapahtumaan hetkessä, mutta mitä laajemmalle opas leviää, sitä todennäköisemmin se auttaa nuoria. Toivomme, että viranomaiset sekä erilaiset sosiaali- ja terveysalan järjestöt ja tahot alkavat jakamaan opasta nuorille tai pitävät sitä esillä erilaisissa tiloissa ja vastaanottohuoneissa. Olemme optimistisia oppaan tulevaisuuden kannalta ja toiveenamme, sekä tavoitteenamme on se, että mahdollisimman moneen väkivaltaa kokeneeseen nuoreen saadaan yhteys, jotta he saavat juuri oikeanlaisen omaan yksilölliseen tilanteeseensa.

Opinnäytetyömme mahdollisuudet ovat moninaiset. Nuoren voi olla vaikea ymmärtää tai selvittää vaikeasta tilanteesta ilman aikuista, ja siksi opas toimisi hyvänä työkaluna avun hakemisen aloitukseen. Opas on matalan kynnyksen palvelu, joka toimii lähteenä turvalliseen aikuiseen.

Tällä oppaalla on useita mahdollisuuksiahan kehittyä. Suurimpina mahdollisuuksina tälle oppaalle näemme, että tavoitteemme ja toiveemme opasta kohtaan toteutuvat. Tämä tarkoittaisi sitä, että opas saadaan verkkoon, sekä tulostettavana versiona nuorten saavutettavaksi. Tulevaisuudessa opas voitaisiin myös kääntää esimerkiksi useammalle eri kielelle, sekä saataisiin saavutettavaksi kuunneltavaksi versioksi myös niille nuorille, jotka eivät pysty lukemaan. Opasta voitaisiin tarjota esimerkiksi kouluissa, nuorisotiloilla, terveydenhoitajalla, terveyskeskuksissa, apteekeissa, kirjastoissa, sekä

turvakodeissa. Näin meidän tavoitteemme toteutuisi ja mahdollisimman moni apua tarvitseva nuori saisi sen avun ja informaation mitä he tarvitsevat. Opas toimii myös ennaltaehkäisevänä työkaluna, jolla nuori saa etukäteen tärkeää informaatiota väkivallan muodoista, auttavista tahoista ja toimintamalleista väkivalta tilanteessa edesauttaen nuoren turvallista kasvua. Jos taas väkivaltilanne tai väkivaltainen rikos on jo tapahtunut, oppaamme toimisi korjaavana työkaluna ja tukena nuoren vaikeina aikoina.

Tulevaisuudessa toivomme, että yhteistyökumppanin toimesta opasta tullaan pitämään ajan tasalla ja päivittämään tarvittavilla tiedoilla. Toivomme, että opasta tullaan käyttämään aktiivisesti lastensuojelutyössä ja että se on kaikille saavutettavissa.

9.5 Yhteistyökumppanin palaute

Seuraavaksi lyhyt palaute SOS-Lapsikylän Elina Stenvallilta (2023).

Karen Pasivirta ja Jenna Pursiainen tekivät opinnäytetyönään oppaan väkivaltaa kokeneille nuorille. Opas toteutettiin yhteistyössä SOS-Lapsikylän kanssa, mutta oppaan rakenne ja sisältö ovat täysin tekijöiden valintoja. Ainoastaan visuaalisessa toteutuksessa hyödynnettiin SOS-Lapsikylän pohjia ja tyyliä (Stenvall 2023.).

Opas on huolellisesti toteutettu sekä sisällöllisesti, että rakenteellisesti. Sen toteutuksessa on ymmärretty hyvin kohderyhmän tarpeet. Sanamuotoja ja termejä on avattu tarkoituksenmukaisella tavalla, ja oppaan avulla nuoret saavat yhdestä paikasta koostusti tietoja. Rakenteellisesti opas toimii hyvin paitsi tietolähteenä, myös koontina siitä, mistä apua ja tukea on saatavilla, jos sellaista tarvitsee. Jos aikaa suunnitteluun ja toteutukseen olisi ollut enemmän, olisimme yhdessä voineet miettiä myös muita toteutustapoja, mutta tällä resurssilla ja ajalla toteutettu opas ylitti odotuksemme ja vastaa hyvin siihen tarpeeseen, joka tiedon koonnille asetettiin. Lopputulos vastaa hyvin yhdessä sovittua ja on toteutettu sellaisella tavalla, että se voidaan jakaa SOS-Lapsikylän verkkosivuilla sekä sisäisessä intrassa (Stenvall 2023.).

Pohdinta

Tässä opinnäytetyössä tavoitteenamme oli luoda opas väkivaltaa kohdanneelle nuorelle. Oppaan tarkoituksena oli koota yhteen tietopakettiin kaikki meidän mielestämme oleellinen tieto koskien väkivaltaa, väkivallan muotoja ja apu sekä tuki keinoja väkival-

takokemukseen. Opas olisi sekä ehkäisevä että korjaava työkalu nuorelle itselleen, silloin, kun nuori tarvitsee matalan kynnyksen apua omaan tilanteeseensa. Tavoitteenamme oli myös rakentaa opastamme tukeva opinnäytetyön kirjallinen osuus, jossa teoria, oppaan tarve ja muu aikaisempi saatavilla oleva tieto perustelisivat oppaan tärkeyttä ja miksi sellainen on luotu.

Opas onnistui suunnitellulla tavalla ja sovitussa aikataulussa. Yhteistyökumppanimme täytti toiveemme ja odotuksemme siten, että saimme koottua mahdollisimman kattavan ja helposti lähestyttävän oppaan. Saimme oppaan suhteen hyvin vapaat kädet muun muassa koskien oppaan sisältöä, mutta SOS-Lapsikylän edustaja Elina Stenvall oli jatkuvasti mukana seuraamassa oppaan prosessin etenemistä.

Itse opinnäytetyön kirjoitus onnistui sovitussa aikataulussa. Yhteistyömme opinnäytetyöpareina oli todella sujuvaa ja vaivatonta. Koimme, että me molemmat saimme toisiltamme tilaa toteuttaa sellaista opinnäytetyötä, johon me molemmat olimme tyytyväisiä. Kaikissa opinnäytetyön osioissa näkyy meidän molempien käden jälki sekä meidän ajatuksemme teemojen tiimoilta. Myös opinnäytetyömme teoriaperusta koostuu meidän molempien näkemykseemme tärkeistä teemoista oppaamme kannalta.

Jos aikaa ja resursseja olisi ollut enemmän, olisi opasta voitu jatkaa laajemmaksi kokonaisuudeksi, jossa olisi muun muassa huomioitu laajempi saavutettavuus tai oppaasta olisi voitu toteuttaa useampi versio eri ikäryhmille. Opasta tullaan jakamaan yhteistyökumppanin avulla heidän verkkosivuillaan sekä heidän sisäisessä tietokannassansa. Pohdimme myös sitä, jos aikaa olisi ollut enemmän, että opasta olisi voitu jo jakaa eteenpäin muillekin tahoille, jotka tekevät töitä lasten ja nuorten parissa.

Toiveenamme on, että opinnäytetyöllä, sekä oppaalla olemme saaneet tuotua informaatiota esiin väkivallasta, sen muodoista sekä auttavista ja tukevista tahoista hyvänä kokonaisuutena. Toivomme, että opas tavoittaa mahdollisimman monen erityisesti väkivaltaa kohdanneen nuoren, mutta vaikka nuori ei välttämättä olisi itse kokenut väkivaltaa, opas saisi nuoren pohtimaan myös väkivallan merkitystä ja sen tuomia seurakusia. Mielestämme informaatiota väkivallasta ei koskaan voi olla liikaa. Nykyisen lisääntyneen nuorten välisen väkivallan myötä, on erittäin tärkeää tuoda esiin enemmän puhetta väkivallasta sekä luoda avoimempaa ilmapiiriä tämän keskustelun ympärille.

Opas sekä opinnäytetyö on toteutettu eettisesti ja hyvän tieteellisen käytännön periaatteita noudattaen.

Kiitokset

Haluamme kiittää SOS-Lapsikylän Elina Stenvallia yhteistyöstä kansamme. Elinan avulla saimme mahdollistettua oppaan tekemisen ja sen laajan levityksen SOS-Lapsikylän verkkosivujen kautta nuorille, jotta jokainen apua tarvitseva nuori voi sen sieltä löytää. Haluamme myös kiittää Metropolia Ammattikorkeakoulun ohjaavia opettajiamme Taina Konttista, sekä Maiju Rätystä tuesta ja ohjauksesta opinnäytetyöprosessin aikana.

Lähteet

ACElife. 2023. ACElife tutkii haitallisten lapsuudenkokemusten seurauksia ja vaikuttavia ehkäisykeinoja. <<https://acelife.fi>>. Viitattu 21.9.2023.

Ahokas, Marja. 2023. Helsingin yliopisto. Albert Bandura (1977): Social learning theory. <<https://www.avoin.helsinki.fi/oppimateriaalit/sosiaalipsykologia/bandura.htm>>. Viitattu 20.09.2023.

Ankkuri. 2023. Ankkuritoiminta. <<https://ankkuritoiminta.fi/etusivu>>. Viitattu 6.9.2023.

Aronen, Ulla. 1/2017. Väkivaltaa perheessä – Miten auttaa nuorta? Väkivalta koskettaa kaikkia. Rikosuhripäivystys. <<https://www.riku.fi/rikosuhripaivystys/riku-lehti/riku-lehti-1-2017/vakivaltaa-perheessa-miten-auttaa-nuorta/>>. Viitattu 28.9.2023.

Auer, Annemari & Lehmusvirta, Larissa. Rikosmyönteisyys ja roadman- ilmiö nuorten rikosseuraamusasiakkaiden asenteissa. 2022. Laurea-ammattikorkeakoulu. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/781027/Auer_Lehmusvirta.pdf?sequence=2&isAllowed=y>. Viitattu 6.9.2023.

Barnahus 28.6.2023. Lapsen suojele. <<https://barnahus.fi/lapsen-suojele/>>. Viitattu 16.9.2023.

Cohen, Robert & Hoffman, Serra & Knox Lyndee. Beyond Suppression: Global Perspectives on Youth Violence: Global Perspectives on Youth Violence. Santa Barbara Greenwood, 2010. <<https://ebookcentral.proquest.com/lib/metropolia-ebooks/reader.action?docID=617141>>. Viitattu 5.6.2023.

Elina Stenvall. 25.9.2023. SOS-Lapsikylä.

Ensi- ja turvakotien liitto. 2023. Väkivaltatyö. Lasten ja nuorten kanssa tehtävä työ. <<https://ensijaturvakotienliitto.fi/tampereenensijaturvakoti/palvelut-2/palvelut/vakivalta-tyo/>>. Viitattu 24.2.2023.

Gottfredson, Michael. Self-Control Theory and Crime. Criminology and criminal justice. Oxford Research Encyclopedias. 2017. <<https://oxfordre.com/criminology/display/10.1093/acrefore/9780190264079.001.0001/acrefore-9780190264079-e-252#acrefore-9780190264079-e-252-div1-2>>. Viitattu 20.09.2023.

Haikkonen, Kari & Kivivuori, Janne & Salminen, Simo. 2011. Väkivallan kokemisen ja tapaturmien yhteys. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2011: 48 318–324. <[file:///C:/Users/Jenna/Downloads/4852-Kirjoi-tus%20\(sis%C3%A4lt%C3%A4en%20ydinasiat,tiivistelm%C3%A4t%20&%20asia-sanat\)-239225-1-10-20220613.pdf](file:///C:/Users/Jenna/Downloads/4852-Kirjoi-tus%20(sis%C3%A4lt%C3%A4en%20ydinasiat,tiivistelm%C3%A4t%20&%20asia-sanat)-239225-1-10-20220613.pdf)>. Viitattu 15.09.2023.

Helsingin kaupunki 2023. Terveysasemat. Sosiaali- ja terveystalot.
<<https://www.hel.fi/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/terveydenhoito/terveysasemat>>. Viitattu 5.9.2023.

Helsinki 8.11.2021. Perheen tuki. Riidat ja väkivalta perheessä.
<<https://www.hel.fi/sote/perheentuki-fi/1-6-vuotiaat/kriisi-perheessa/riidat-ja-vakivalta/riidat-ja-vakivalta-perheessa>>. Viitattu 20.2.2023.

Hipp, Tiia & Matikka Linner, Johanna. Traumainformoitu työote. Julkaistu 2023. PS-kustannus. Lapsuuden aikaiset haitalliset kokemukset. E-kirja. Viitattu 21.9.2023.

HUS 2023. Mitä aggressio on? Mielenteveystalo.fi. <<https://www.mielenterveystalo.fi/fi/omahoito/aggression-omahoito-ohjelma/mita-aggressio>>. Viitattu 21.9.2023.

Hätäkeskuslaitos 2020. <<https://112.fi/etusivu>>. Viitattu 6.9.2023.

Kaakinen, Markus & Näsi, Matti. 2021. Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2020. Katsauksia 47/2021. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/326622/Katsauksia_47_Kaakinen_N%c3%a4si_2021.pdf?sequence=2&isAllowed=y>. Viitattu 15.5.2023.

Kohl, Ben & Seifert, Kathlyn. Youth Violence: Theory, Prevention, and Intervention. Springer Publishing Company 2011. <<https://ebookcentral.proquest.com/lib/metropolia-ebooks/reader.action?docID=795222>>. Viitattu 5.6.2023.

Lagerspetz, Kirsti. 1992. 108 (3): 214. Onko ihminen luonnostaan väkivaltainen? Duodecim aikakauskirja. <<https://www.duodecimlehti.fi/duo20047>>. Viitattu 9.8.2023.

Lastensuojelulaki § 25. 12.2.2010/88. Finlex. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L5P25>>. Viitattu 15.8.2023.

Lauerma, Hannu. Vastaava ylilääkäri, Psykiatrisen vankisairaala. Väkivallan psykobiologiaa. 12.11.2015. Aggression psykobiologiaa ja näkökohtia väkivallan ehkäisemisestä. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2017-AK-104348.pdf?TSPD_101_R0=08d2c9383aab20004321b94c66cc486e9b56d15e500a7beaf21bee21177a50fc8971b67c21debe00830e73e781430006b2fca3898f656c815cec81ad0f6968f3c1666abf24758a799d56ae3521374368bf7e1da676311091ae7d061773091c7>. Viitattu 8.8.2023.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue 2023. Sosiaali- ja kriisipäivystys. Sosiaalipalvelut. <<https://www.luvn.fi/fi/palvelut/sosiaalipalvelut/sosiaali-ja-kriisipäivystys>>. Viitattu 5.9.2023.

Maanmieli, Karoliina & Sarvela, Kati. 2022. Yhteinen mieli. Traumatietoutta mielenterveystyöhön. Helsinki: Basam Books. Viitattu 19.9.2023.

Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL) 2023 A. Turvaverkko Helsinki. Liikkuvaa apua lähisuuhdeväkivallasta selviytymiseen. <https://helsinki.mll.fi/palvelumme/apua-vakivaltaan/turvaverkko-helsinki/>. Viitattu 23.2.2023.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2023 B. Väkiältä perheessä. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/vakivalta-perheessa/> Viitattu 25.2.2023.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2023 C. Lapsen kasvu ja kehitys. 12–15 V. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/12-15-v/>. Viitattu 5.6.2023.

Merta, Maria 2017. Nuorten kokema seksuaalisuutta loukkaava väkiältä. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/123327/Opinnaytetyo_Maria%20Merta.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 24.2.2023.

Mieli Ry. 8.12.2022. Suomen Mielenterveys Ry. Väkiältä satuttaa. <https://mieli.fi/vaikea-elamantilanne/vakivalta/vakivalta-satuttaa/>. Viitattu 5.6.2023.

Nollalinja 7.5.2021. Tietoa Nollalinjasta. <https://nollalinja.fi/tietoa-nollalinjasta/>. Viitattu 5.9.2023.

Oikeus.fi 2/2017. Lapsi rikoksen uhrina opas. Lapsi rikoksen uhrina. https://oikeus.fi/material/collections/20210209145653/7NzZijfnF/Lapsi_rikoksen_uhrina_opas.pdf. Viitattu 8.2.2023.

Oranen, Mikko. 2001. Elämää varjossa – väkivallalle altistumisen vaikutuksia. Perheväkivallan varjossa: raportti lapsikeskeisen työn kehittämiseksi. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisuja 30. Ensi- ja turvakotien liitto. Helsinki. Viitattu 20.9.2023.

Pehkonen, Laura & Pentinpuro, Angeliina. 2022. Roadman-Ilmiö suomessa. Poliisi Ammattikorkeakoulu. AMK. Opinnäytetyö. Theseus. [.<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/744441/ON_Pehkonen%20%26%20Pentinpuro.pdf?sequence=2>](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/744441/ON_Pehkonen%20%26%20Pentinpuro.pdf?sequence=2). Viitattu 3.5.2023.

Poliisi 2023. Lapsi rikoksen uhrina. [.<https://poliisi.fi/lapsi-rikoksen-kohteena>](https://poliisi.fi/lapsi-rikoksen-kohteena). Viitattu 16.2.2023.

Poliisiammattikorkeakoulu. 2013. Fagerlund, Monica & Peltola, Marja & Kääriäinen, Juha & Ellonen, Noora & Sariola, Heikki. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013. Lapsiuhritutkimuksen tuloksia. [.<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/86726/Raportteja_110_lapsiuhritutkimus_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y.>](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/86726/Raportteja_110_lapsiuhritutkimus_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y) Viitattu 26.2.2023.

Rikosentorjunta.fi. 2023. Lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkiältä. Väkiältä. Rikosentorjuntaneuvosto. Oikeusministeriö. [.<https://rikosentorjunta.fi/lapsiin-ja-nuoriin-kohdistuva-vakivalta.>](https://rikosentorjunta.fi/lapsiin-ja-nuoriin-kohdistuva-vakivalta) Viitattu 25.2.2023.

Rikosuhripäivystys (Riku) 2019. Palvelut. [.<https://www.riku.fi/palvelut/>](https://www.riku.fi/palvelut/) Viitattu 5.9.2023.

Rindell, Linda. 15.11.2021. Lähisuhdeväkivalta periytyy vanhemmalta lapselle sukupolvesta toiseen. Ensi- ja turvakoti ry. <<https://tuentu.fi/lahisuhdevakivalta-periytyy-vanhemmalta-lapselle>.> Viitattu 23.9.2023.

Ryynänen, Antti. 2023. Aggressiivisuus ja väkivaltaisuus. Haastattelu artikkeli. Mehiläinen. <<https://www.mehilainen.fi/aggressiivisuus-ja-vakivaltaisuus>.> Viitattu 30.9.2023.

Sekasin 2023. Sekasin-chat. Sekasin Kollektiivi. <<https://sekasin247.fi>.> Viitattu 5.9.2023.

Sisäministeriö. 2023. Väkivaltaista radikalisoitumista torjutaan ennalta ehkäisevällä työllä. Väkivaltainen radikalisoituminen. Poliisiasiat. <<https://intermin.fi/poliisiasiat/vakivaltainen-radikalisoituminen>.> Viitattu 15.5.2023.

SOS-Lapsikylä 2023 A. Mitä teemme. Työmme Suomessa. <<https://www.sos-lapsikyla.fi/tyomme-suomessa/>.> Viitattu 11.5.2023.

SOS-Lapsikylä 2023 B. Apuu-chat auttaa lapsia hädän hetkellä. Apuu-chat. <https://www.sos-lapsikyla.fi/apuu-chat/?gclid=CjwKCAjwo9unBhBTEi-wAipC11_EUZb52Y5aVlfa8f1U9CF5BtEdqn13ooV8RWz_o6pYFk3isq5FXTRoCVJY-QAvD_BwE.> Viitattu 5.9.2023.

Suomen Punainen risti 2023. Apua nuorten turvatalosta. <<https://www.punainen-risti.fi/hae-apua-ja-tukea/nuortenturvatalot/>.> Viitattu 5.9.2023.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 3/2018. Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä ja väkivalta. Kouluterveyskyselyn 2017 tuloksia. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136131/URN_ISBN_978-952-343-091-4.pdf?sequence=1.> Viitattu 24.2.2023.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, A. 26.1.2023. Nuorten välinen väkivalta. <<https://thl.fi/fi/web/vakivalta/eri-ryhmat-ja-vakivalta/nuorten-valinen-vakivalta>>. Viitattu 2.5.2023.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, B. 14.8.2023. Seri-tukikeskus seksuaaliväkivallan uhreille. Väkivalta. <<https://thl.fi/fi/web/vakivalta/apua-ja-palveluja/seri-tukikeskus-seksuaalivakivallan-uhreille>.> Viitattu 5.9.2023.

Varhaisen tuen käsikirja. 2012. Pieksämäen kaupunki. Pahinta on, jos kukaan ei puutu – Jokainen meistä voi puuttua! <<https://www.pieksamaki.fi/wp-content/uploads/kasikirjajulkainenversio.pdf>>. Viitattu 30.9.2023

Väkivaltakäsitteiden sanasto. Helsinki 2019. Bildjuschkin, Katriina & Enwalds, Helena ym. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 1/2020. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139150/URN_ISBN_978-952-343-211-6.pdf.> Viitattu 23.8.2023.

WHO. World Health Organization. 29.11.2022. Violence against children.
<<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-children>>. Viitattu
23.2.2023.

WHO. World Health Organization. Geneva 2002. World report on violence and health.
Krug, Etienne G. & Dahlberg, Linda L. & Mercy, James A. & Zwi, Anthony B. & Lozano,
Rafael. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf>
Viitattu 29.3.2023.

**KAREN PASIVIRTA &
JENNA PURSIAINEN**

**METROPOLIA
AMMATTIKORKEAKOULU**

**SOSIAALIALAN
TUTKINTO-OHJELMA
SOSIONOMI (AMK)**

2023

SISÄLLYS:

1. SISÄLLYS (S.3)

2. LAPSEN OIKEUDET (S.4)

3. VÄKIVALLAN MUODOT (S.5-8)

- o Fyysinen väkivalta (s.5)
- o Henkinen väkivalta (s.5)
- o Seksuaalinen väkivalta (s.6)
- o Kiusaaminen (s.6)
- o Digitaalinen väkivalta (s.7)
- o Sukupuolistunut väkivalta (s.7)
- o Grooming (s.7)
- o Kulttuuriin tai uskontoon liittyvä väkivalta (s.8)
- o Vainoaminen (s.8)

4. MITÄ VOIN TEHDÄ? (S.9-10)

- o Seksuaalinen väkivalta (s.9)
- o Fyysinen väkivalta (s.9)
- o Henkinen väkivalta (s.10)
- o Yleisiä ohjeita (s.10)

5. MISTÄ SAAN APUA? (S.11-13)

- o Keskustelu apu ja turvallinen yösija (s.11)
- o Terveydellinen apu (s.12)
- o Virka-apu, sekä sosiaalinen apu (s.13)

6. LÄHTEET (S.15)

LAPSEN OIKEUDET

Lapsen oikeudet, jotka koskettavat kaikkia alle 18-vuotiaita henkilöitä, on luotu turvaamaan elämän perusedellytykset sekä turvallinen kasvuympäristö jokaiselle lapselle ja nuorelle.

Lapsilla on oikeus suojeluun, turvaan, huolenpitoon, terveyteen sekä hyvinvointiin.

Jokaiselle lapselle on taattava nämä oikeudet ihonväristä, kulttuurista, etnisestä taustasta, kielestä, sukupuolesta, uskonnosta, poliittisista mielipiteistä, varallisuudesta, syntyperästä tai terveydentilasta ynnä muista vastaavista tekijöistä riippumatta.

Lapsen oikeuksiin kuuluu myös oikeus tulla suojelluksi kaikelta väkivallalta, kuten fyysiseltä- ja henkiseltä väkivallalta, vahingoittamiselta sekä pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä sekä kaltoinkohtelulta sekä hyväksikäytöltä, johon kuuluu myös seksuaalinen hyväksikäyttö.

Kaikki lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta loukkaa lasten omia oikeuksia ja heitä itseään. Kenenkään ei kuulu kokea väkivaltaa.

VÄKIVALLAN MUODOT

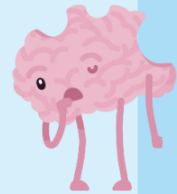
Fyysinen väkivalta

Fyysistä väkivaltaa voi olla töniminen, lyöminen, potkiminen, tukistaminen, pään hakkaaminen, kuristaminen, raapiminen, repiminen, ravistelu, ampuma- tai teräaseen käyttöä tai fyysisellä väkivallalla uhkailua.

Fyysisen väkivallan seurauksia voivat olla kipu, mustelmat, hiusten lähtö, palovammat, haavat, luun murtumat tai muita seurauksia, kuten säröt, vatsavaivat, huimaus, sydämen tykytykset, huimaus ja ruuansulatus vaivat.

Fyysisten seuraamusten lisäksi henkilö voi kokea psyykkisiä seuraamuksia, kuten masennusta, itsetuhoisia ajatuksia, ahdistusta sekä hermostuneisuutta, paniikkihäiriöitä ja muistin heikentymistä.

Esimerkki: Sinulla ja kumppanillasi tulee sanaharkka, joka alkaa muodostua riidaksi. Kumppanisi alkaa osoittaa merkkejä voimakkaasta kiihtymisestä. Tilanne ei rauhoitu ja lopulta kumppanisi läimäisee sinua kasvoille. Tämä on fyysistä väkivaltaa.

Henkinen väkivalta

Henkistä väkivaltaa voi muun muassa olla uhkailu, haukkuminen, mustasukkaisuus, nöyryyttäminen, määrääminen, alistaminen, huonoksi leimaaminen, mykkäkoulu, nukkumisen estäminen sekä itsensä vahingoittamisella uhkaaminen. Yleistä henkisessä väkivallassa on myös uhrin ystävien ja perheen tapaamisen rajoittaminen.

Henkistä väkivaltaa voi olla todella vaikea tunnistaa, sillä väkivallan tekijä saattaa käyttäytyä ystävällisesti muiden seurassa tai katuvasti uhriaan kohtaan tekonsa jälkeen. Henkinen väkivalta liittyy usein myös muihin väkivallan tekoihin, kuten fyysiseen tai seksuaaliseen väkivaltaan. Henkisen väkivallan seurauksena uhri voi hiljalleen menettää yhteyden omiin tunteisiinsa, tarpeisiinsa ja haluihinsa. Henkisen väkivallan myötä myös minäkuva saattaa vääristyä ja muokkautua väkivallan tekijän mukaan.

On tärkeää muistaa riitojen ja erimielisyyksien ero henkiseen väkivaltaan. Ihmissuhteisiin kuuluu myös erimielisyyksiä, mutta silloin ne tulisi pystyä käymään tasavertaisesti turvallisessa ympäristössä.

Esimerkki: Sinun ystäväsi tekee väärin sinua kohtaan, jonka jälkeen otat asian esille ystäväsi kanssa. Ystäväsi haukkuu sinua tyhmäksi ja vähättelee tunteitasi asiaa kohtaan. Hän kertoo, ettei halua olla ystäväsi, jos jatkat tuollaisten asioiden esiin ottamista. Tämä on henkistä väkivaltaa.

VÄKIVALLAN MUODOT

Seksuaalinen väkivalta

Seksuaaliväkivalta loukkaa aina uhrin seksuaalista itsemääräämisoikeutta, yksityisyyttä sekä henkilön luottamusta ja turvallisuuden tunnetta. Seksuaaliväkivalta voi olla erityisen traumatisoivaa, sillä se loukkaa uhrin koko ihmisyyttä. Seksuaalisen väkivallan teot ovat usein tekijän tapa saada oma tahtonsa läpi ja näin näyttää uhrille, että hänellä on enemmän valtaa.

Seksuaalista väkivaltaa voi olla lähentely, ahdistelu, seksuaalissävyteisten kuvien pyytäminen sekä luvaton levittäminen, luvaton koskettelu, seksuaalisen materiaalin katsomiseen pakottaminen, väkivaltainen seksi, raiskaus sekä seksiin pakottaminen. Myös vääristynyt vallankäyttö, jossa toinen osapuoli myöntyy seksiin välttyäkseen väkivallalta tai on muuten alisteisessa asemassa, on seksuaaliväkivaltaa.

Seksuaaliväkivallasta voi aiheutua vakavia luottamus- ja mielenterveysongelmia. Seksuaaliväkivalta voi myös vaikuttaa pitkään henkilön seksuaalisuuteen ja ihmisuhteisiin.

Fyysisiä seuraamuksia voi olla muun muassa sukuelin vauriot, sukuelin tulehdukset ja muut seksuaaliterveyteen liittyvät ongelmat. Seksuaalisen väkivallan seurauksena voi naispuolinen henkilö tulla myös raskaaksi.

Kiusaaminen

Kiusaaminen on nuoren yleisin kokema väkivallan muoto, joka voi olla sekä fyysistä, että henkistä väkivaltaa. Myös syrjintä kiusaamisen muotona on erittäin yleinen. Kiusaamista on muun muassa ryhmästä poissulkeminen tai sillä uhkailu. Kiusaamisen muita muotoja voivat olla haukkuminen, pilkkaaminen, töniminen, lyöminen, uhkaaminen, omaisuuden rikkominen tai esimerkiksi feikkiprofiilien tekeminen toisesta.

Kiusaamisen seurauksena kiusattu voi kokea jännitystä, ahdistusta ja pelkoa päivittäin. Kiusaaminen vaikuttaa usein negatiivisesti haluun opiskella. Kiusaaminen vaikuttaa aina kiusatun itsetuntoon sekä mieleen. Seuraukset voivat olla ahdistuneisuutta sosiaalisissa tilanteissa ja kiusattu saattaa erkaantua muista ihmisistä. Pahimmassa tapauksessa nuorena koettu kiusaaminen vaikuttaa vielä aikuisiälläkin.

VÄKIVALLAN MUODOT

Digitaalinen väkivalta

Digitaalisella väkivallalla tarkoitetaan, kun väkivallan kohdetta häiritään, kontrolloidaan, uhkaillaan, tarkkaillaan tai vainotaan esimerkiksi älypuhelimien, tietokoneen tai tabletin välityksellä. Digitaalinen väkivalta voi tapahtua esimerkiksi eri sosiaalisen median alustoilla tai sähköpostin välityksellä. Väkivaltaan voi myös liittyä paikanninlaitteet sekä kodin elektroniikka, joka on yhteydessä internettiin.

Digitaalinen väkivalta voidaan kokea muun muassa henkisenä väkivaltana sekä vainoamisena. Digitaalisen väkivallan seuraukset voivat olla siis samankaltaiset, kuin henkisen väkivallan tai vainoamisen seuraukset.

Sukupuolistunut väkivalta

Sukupuolistunut väkivalta eli sukupuolen perusteella tehty väkivalta tarkoittaa sitä, kun väkivaltaisten tekojen taustalla vaikuttaa uhrin sukupuoli, sukupuolen ilmaisu tai sukupuoli-identiteetti. Väkivalta- sekä häirintäkokemukset voivat vaihdella myös sukupuolesta johtuen. Sukupuolten välillä on eroja sekä väkivalta kokemuksissa, sekä väkivalta teoissa. Myös väkivallan piirteet ja seuraamukset vaihtelevat sukupuolten välillä.

Esimerkiksi naisoletetut kokevat useimmiten väkivaltaa kotona sekä työpaikoilla, kun taas miesoletetut kokevat useimmiten väkivaltaa julkisilla paikoilla sekä ravintoloissa. Tilastollisesti naisoletetut kokevat myös enemmän parisuhdeväkivaltaa sekä seksuaalista väkivaltaa, kuin miesoletetut. Tilastollisesti taas miesoletetut kokevat enemmän digitaalista väkivaltaa sekä väkivaltaa harrastusten parissa, kuin naisoletetut.

Myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat nuoret kokevat todella paljon häirintää sekä väkivallalla uhkailua sekä väkivaltaa. Sukupuolistunutta väkivaltaa voi kokea sekä naiset että miehet, tytöt että pojat sekä kaikki muun sukupuoliset tai sukupuolettomat henkilöt.

Grooming

Grooming eli ikäänkuin kasvatus tai valmistelu tarkoittaa siis sitä, kun aikuinen ihminen luo lapseen tai nuoreen kiintymys- ja luottamussuhteen sen vuoksi, että pystyisi tulevaisuudessa käyttämään tätä lasta tai nuorta seksuaalisesti hyväksi. Grooming on aikuisen toimesta lapsen ja nuoren manipuloimista ja tästä syystä lapsi tai nuori saattaa olla vapaaehtoisesti tässä ihmissuhteessa. Grooming on osa seksuaalista väkivaltaa.

VÄKIVALLAN MUODOT

Kulttuuriin tai uskontoon liittyvä väkivalta

Kulttuuriin tai uskontoon liittyvä väkivalta voi muun muassa olla uskontoon liittyvillä asioilla uhkailu, uskonnolliseen vakaumukseen pakottaminen, väkivalta joka pohjautuu uskonnolliseen tai kulttuurilliseen vakaumukseen, kuten kunnia väkivalta tai esimerkiksi sukuelinten silpominen. Väkivalta rajoittaa tai loukkaa henkilön itsemääräämisoikeutta sekä koskemattomuutta.

Myös kunniaväkivalta itsessään on laaja käsite. Kunniaan liittyvää väkivaltaa tekee usein uhrin perhe, sukulaiset tai kumppani. Väkivallan taustalla toimii ajatus siitä, että uhri olisi toiminut oman kulttuurinsa tai uskontonsa normien ja sääntöjen vastaisesti. Kunniaan liittyvää väkivaltaa tapahtuu kaikkialla maailmassa. Kunniaan liittyvässä väkivallassa tekijät uskovat palauttavansa kunnian, joko perheelle, suvulle tai väkivallan kohteelle.

Kunniaan liittyvä väkivalta voi olla henkistä, fyysistä, seksuaalista tai taloudellista väkivaltaa. Siihen voi liittyä myös sukuelinten silpomista, pakotettu avioliitto tai jopa hengen riisto.

Vainoaminen

Vainoamiselle tarkoitetaan esimerkiksi jatkuvia ei toivottuja yhteydenottoja, jatkuvaa tarkkailua tai seurantaa, jatkuvaa häirintää tai jatkuvaa uhkailua. Vainoaminen voi tapahtua sekä tosielämässä, että digitaalisesti esimerkiksi sosiaalisen median välityksellä tai puhelimen välityksellä. Vainoaminen on rikos ja siitä voi seurata tekijälle joko sakkoja tai jopa vankeutta.

Vainoaminen on uhrille todella raskasta. Se voi aiheuttaa uhrissa jatkuvaa pelkoa, ahdistusta ja toivon menetystä. Uhri voi pelätä, ettei vainoaminen lopu koskaan. Vainoaminen aiheuttaa myös samankaltaisia seuraamuksia uhrissa, kuin henkinen väkivalta.

Lähisuhdeväkivalta

Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan sellaista väkivaltaa, jossa väkivallan tekijä sekä väkivallan kokija ovat keskenään läheisessä suhteessa. Väkivaltainen osapuoli voi olla esimerkiksi oma perheenjäsen, sukulainen, ystävä, kumppani tai entinen kumppani.

Lähisuhdeväkivallalta on lapsen ja nuoren yleisin kokemus väkivallan muoto.

Lähisuhdeväkivalta saattaa aiheuttaa uhrissa pelon, ahdistuksen sekä häpeän tunteita. On tärkeää muistaa, ettei kenelläkään ole oikeutta kohdella toista ihmistä väkivaltaisesti.

MITÄ VOIN TEHDÄ?

JOS OLEN KOKENUT SEKSUAALISTA VÄKIVALTA:

- Älä peseydy tai vaihda vaatteita
- Ota yhteys heti lääkäriin!
- Soita 112 ja kerro tarkasti tilanne
- Jos olet yli 16-vuotias, ota yhteys Seri-tukikeskukseen. Alle 16-vuotiaita hoitaa terveysasemat tai lastensairaala
- On hyvä käydä lääkärissä, vaikka kehossa ei olisi näkyvillä ulkoisia jälkiä
- Väkivalta on hyvä ottaa puheeksi jonkun sinulle turvallisen aikuisen kanssa
- Vaikka et olisi hakenut apua heti väkivaltakokemuksesi jälkeen, voit aina soittaa poliisille, oman alueen turvakotiin tai sosiaalityöntekijälle.

Tapahtuneessa ei ole mitään hävettävää, on tärkeätä saada sinulle mahdollisimman nopeasti apua

JOS OLEN KOKENUT FYYSISTÄ VÄKIVALTA:

- Ota yhteys poliisiin ja kerro tarkasti tilanne
- Tee rikosilmoitus joko netissä tai yhdessä poliisin kanssa poliisiasemalla
- Aina voi soittaa sosiaali- ja kriisipäivystykseen, josta sinulle ohjeistetaan oikeat toimintaohjeet sinun tilanteesi nähden
- Väkivalta on hyvä ottaa puheeksi jonkun sinulle turvallisen aikuisen kanssa
- Vaikka et olisi hakenut apua heti väkivaltakokemuksesi jälkeen, voit aina soittaa poliisille, oman alueen turvakotiin tai sosiaalityöntekijälle.

MITÄ VOIN TEHDÄ?

JOS OLEN KOKENUT HENKISTÄ VÄKIVALTA:

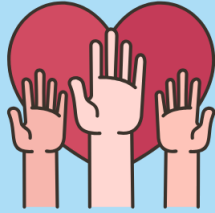
- Ota yhteys poliisiin ja kerro tilanne tarkasti
- Rikosilmoituksen voi tehdä netissä tai käydä tekemässä sen yhdessä poliisin kanssa poliisiasemalla
- Henkinen väkivalta on hyvä ottaa puheeksi jonkun sinulle turvallisen aikuisen kanssa
- Vaikka et olisi hakenut apua heti väkivaltakokemuksesi jälkeen, voit aina soittaa poliisille, oman alueen turvakotiin tai sosiaalityöntekijälle.

YLEISIÄ OHJEITA:

Väkivalta ei koskaan ole sinun syytäsi, siinä ei ole hävettävää ja väkivalta ei ole koskaan hyväksyttävää

Väkivallasta puhuminen voi tuntua vaikealle ja siksi on tärkeää etsiä itselle turvallinen aikuinen kenelle kertoa tapahtuneesta.

- Turvallinen aikuinen voi olla esimerkiksi: vanhempi, perhetuttu, sukulainen, opettaja, kuraattori, nuorisotilan ohjaaja, poliisi, terveydenhoitaja, lääkäri, harrastuksen ohjaaja tai jokin muu semmoinen henkilö, keneltä koet saavasi apua tilanteeseen.

MISTÄ SAAN APUA?

- Keskustelu apu ja turvallinen yösija

APUU-CHAT

- on auki joka päivä klo 9-22
- 7-15-vuotiaille
- Löytyy osoitteesta: www.apuu.fi

SEKASIN CHAT

- 12-29 -vuotiaille
- Pääsee puhumaan mieltä askarruttavista asioista
- Löytyy osoitteesta: www.sekasin247.fi

NOLLALINJA

- Nollalinja on ilmainen auttava puhelin, joka on auki 24/7, vuoden jokaisena päivänä
- Puhelinnumero: 080 005 005
- saat keskustella tilanteestasi, kokemuksistasi ja peloistasi puhelinpäivystäjän kanssa
- Puhelussa ei tarvitse kertoa nimeäsi, eikä päivystäjä näe numeroasi
- Nollalinja on tarkoitettu lähisuhdeväkivaltaa ja naisiin kohdistuvaa väkivaltaa kokeville ja kohtaaville

NUORTEN TURVATALOT

- Auki 24h, aina työntekijä tukena paikalla
- Tarjoaa turvallisen paikan nukkua, sekä keskustelu apua
- Löydä lähin turvatalo ja ohjeet osoitteesta: www.suomenpunainenristi.fi/nuortenturvatalo

MISTÄ SAAN APUA?

- Terveystieteellinen apu

TERVEYSASEMAT

- Katso lähin terveysasemasi
- Älä jää yksin ajatustesi kanssa!
- Terveystietokeskukseen tai sairaalaan voi soittaa, sekä mennä päivystykseen

SERI-TUKIKESKUS

- Seri-tukikeskus on seksuaaliväkivaltaa kohdanneiden tukiyksikkö kaikille yli 16-vuotiaille sukupuolesta riippumatta
- Mitä nopeammin seksuaaliväkivallan uhri pääsee akuuttivaiheeseen hoitoon, sitä nopeammin toipuminen alkaa
- Etsi lähin Seri-tukikeskukseksi asuinkaupunkisi mukaan

SAIRAALAN PÄIVYSTYS

- Ennen sairaalaan menoa voit soittaa päivystysapuun numeroon, josta sinulle kerrotaan miten toimia
- Etsi netistä lähin sairaalan päivystyksesi ja päivystysavun numero
- Yleensä yhteispäivystyksessä palvellaan yli 16-vuotiaita, kun taas lastenpäivystyksessä autetaan alle 16-vuotiaita

MISTÄ SAAN APUA?

- Virka apu, sekä sosiaalinen apu

112 - HÄTÄKESKUS

- Soita hätäkeskukseen aina, jos tilanne on akuutti
- Kuvaile tilanne hätäkeskukselle puhelussa
- Sinulla on oikeus aina saada apua

SOSIAALI- JA KRIISIPÄIVYSTYS

- Puhelinnumero: löydät oman alueesi numeron hyvinvointialueesi nettisivuilta
- Sosiaalipäivystystä järjestetään 24h kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi
- Soittamalla saat apua esimerkiksi väkivaltaan

RIKU

- Riku = Rikosuhripäivystys
- Puhelinnumero: 116 006
- Puhelin on avoinna arkisin aamusta iltaan. Tarkista soittoajat rikun sivuilta
- Puhelun avulla voit pääset keskustelemaan kokemastasi väkivallasta ja sen merkityksestä
- Puhelut ovat maksuttomia ja voit kertoa tilanteestasi nimettömänä

LÄHTEET:

- www.sos-lapsikyla.fi
- www.thl.fi
- www.punainenristi.fi
- www.nollalinja.fi
- www.riku.fi
- www.poliisi.fi
- www.sekasin247.fi
- www.ykliitto.fi
- www.lapsenoikeudet.fi